

ULUSLARARASI

AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2016/17

**DÜNYADA İNSAN HAKLARININ
DURUMU**

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ

Uluslararası Af Örgütü herkesin insan haklarına erişebildiği bir dünya için kampanyalar düzenleyen yedi milyondan fazla kişinin oluşturduğu küresel bir harekettir. Vizyonumuz, herkesin İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si ve diğer uluslararası insan hakları standartları ile güvence altına alınan haklarına erişmesidir. Uluslararası Af Örgütü hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsızdır. Gelirlerinin büyük çoğunluğunu üyelik gelirleri ve bağışlar oluşturur.

İlk kez 2017 yılında Uluslararası Af Örgütü tarafından yayımlanmıştır.

Peter Benenson House, 1 Easton Street, London WC1X 0DW United Kingdom

© Amnesty International 2017

Endeks: POL 10/4800/2017

ISBN: 978-0-86210-496-2

Bu kitabın bir katalog kaydı British Library'de bulunmaktadır.

Orijinal dili: İngilizce

Aksinin ifade edildiği durumlar haricinde, bu belgenin içeriği Creative Commons (Alıntı, gayriticari, türetilemez, uluslararası 4.0) tarafından lisanslıdır. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Daha fazla bilgi için sitemizdeki izinler sayfasını ziyaret edebilirsiniz: www.amnesty.org

Bu rapor Uluslararası Af Örgütü'nün 2016 yılındaki çalışmalarını ve takip ettiği konuları belgelemektedir.

Raporda herhangi bir ülke ya da bölge hakkında bir konu başlığı bulunmaması Uluslararası Af Örgütü'nün üzerinde çalıştığı insan hakkı ihlallerinin yıl içerisinde söz konusu yerde olmadığı anlamına gelmez. Ülkeler hakkındaki bölümlerin uzunluğu, Uluslararası Af Örgütü'nün herhangi bir ülke hakkında izlediği konuların kapsamı ve derinliği açısından kıyaslama ölçütü olarak değerlendirilemez.

ULUSLARARASI

AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2016/17

DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMU

İÇİNDEKİLER

YILLIK RAPOR 2016/17

Önsöz ve Bölgesel Genel	
Bakışlar 7	
Önsöz 8	
Avrupa ve Orta Asya 12	
Orta Doğu ve Kuzey Afrika 20	
Ülke Bilgileri 29	
Türkiye 30	

ULUSLARARASI

AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2016/17

ÖNSÖZ VE BÖLGESEL GENEL BAKIŞLAR

ÖNSÖZ

“2016 yılı insan onuru ve eşitliği fikrinin, insan ailesi kavramının, ne pahasına olursa olsun gücü ele geçirmek ya da elinde tutmak isteyenlerce yayılan suçlama, korku ve günah keçisi yapmaya yönelik güçlü anlatılarının şiddetli ve amansız saldırılarına maruz kaldığına tanık oldu.”

SALIL SHETTY, GENEL SEKRETER

2016 yılı, hükümetler ve silahlı grupların çeşitli şekillerde insan haklarını ihlal etmesiyle milyonlarca kişi için durmak bilmeyen bir sefalet ve korku yılı oldu. Suriye'nin nüfusu en fazla olan şehri Halep'in büyük kısmında hava saldırıları ve sokak çatışmaları ile taş taş üstünde kalmazken Yemen'de sivillere yönelik acımasız ve şiddetli saldırılar devam etti. Myanmar'da Rohingya halkının giderek daha kötü hale gelen zor durumundan Güney Sudan'da yasa dışı toplu öldürmelere, Türkiye ve Bahreyn'de muhalif sesleri susturmaya yönelik korkunç baskılardan Avrupa ve ABD'nin büyük bir kısmında nefret söyleminin giderek artmasına kadar, 2016 yılında dünya daha karanlık ve daha istikrarsız bir yer haline geldi.

Bu arada zorunluluk ile eylem ve retorik ile gerçek arasındaki fark oldukça katı ve kimi zaman sarsıcıydı. Eylül ayında mülteciler ve göçmenler için BM zirvesine katılan ülkelerin yıl boyunca hala boyutları ve aciliyeti büyük olan küresel mülteci krizine yeterli düzeyde müdahale etmek üzere mutabakata varamaması kadar hiçbir şey bu kötü durumu bu kadar net anlatamazdı. Dünya liderleri bu

zor işin üstesinden gelemeyen 75.000 mülteci Suriye ve Ürdün arasındaki tarafsız bölgeye sıkışıp kaldı. 2016 yılı ayrıca Afrika Birliği'nin İnsan Hakları Yılı oldu, ancak Afrika Birliği'nin üç üye devleti Uluslararası Ceza Mahkemesi'nden çekileceğini bildirerek cezalar için uluslararası hukuk çerçevesinde hesap verebilirlik ihtimalini baltaladı. Bu sırada Sudan hükümeti Darfur'da kendi halkına kimyasal silahlarla saldırırken Devlet Başkanı Ömer el- Beşir cezasızlıkla kitada serbest şekilde dolaşıyordu.

Siyasi düzlemde sarsıcı olaylardan belki de en öne çıkanı Donald Trump'ın ABD Başkanı seçilmesi idi. Trump, sık sık kadın ve yabancı düşmanlığının öne çıktığı ayrıştırıcı beyanlarda bulunduğu ve yerleşik sivil özgürlükleri geriye çekeceğine ve insan haklarına derinden zarar verecek politikalar getireceğine söz verdiği seçim kampanyasını takiben seçildi.

Donald Trump'ın zehirli kampanya retoriği daha öfkeli ve daha ayrıştırıcı politikalara yönelik küresel eğilime örnek teşkil etmektedir. Dünyada liderler ve politikacılar, seçmenlerin gerçek ya da üretilmiş şikayetleri için suçu “diğerinin” üzerine yıkarak, gelecekte elde etmek istedikleri gücü korku ve anlaşmazlık anlatısı üzerine kurdu.

Trump'tan önceki devlet başkanı Barack Obama CIA'nin insansız hava aracıyla saldırılarına ilişkin gizli kampanyasının genişletilmesi ve Edward Snowden tarafından ifşa edilen devasa bir küresel gözetim aracının geliştirilmesi de dahil olmak üzere insan haklarını koruma konusunda birçok ağır başarısızlığı içeren bir miras bıraktı. Ancak başkanlık seçimini kazanan Trump ile ilgili ilk göstergeler çok taraflı işbirliğini ciddi derecede baltalayacak bir dış politikaya işaret etmekte ve büyük bir istikrarsızlığın ve karşılıklı şüphenin hakim olduğu yeni bir çağın habercisi olmaktadır.

Geçen yılın çalkantılı olaylarını açıklamaya çalışan kapsamlı bir anlatının kusurlu bulunması muhtemeldir. Ancak gerçek şu ki, 2017 yılına geleceğe yönelik kaygı ve bilinmezlikle dolu son derece istikrarsız bir dünyada adım attık.

Bu arka plan bağlamında, 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde açıkça ifade edilen değerlere ilişkin güvence yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. İnsanlık tarihinin en kanlı dönemlerinin birinden sonra kaleme alınan Beyanname şu sözlerle başlar:

“İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan haysiyetin ve bunların eşit ve devir kabul etmez haklarının tanınması hususunun, hürriyetin, adaletin ve dünya barışının temeli olması...”

Bununla birlikte geçmişte alınan derslere rağmen 2016 yılı insan onuru ve eşitliği fikrinin, insan ailesi kavramının ne pahasına olursa olsun gücü ele geçirmek ya da elinde tutmak isteyenlerce yayılan suçlama, korku ve günah keçisi yapmaya yönelik güçlü anlatıların şiddetli ve amansız saldırılarına maruz kaldığına tanık oldu.

Hastanelerin kasıtlı şekilde bombalanması Suriye ve Yemen'de rutin bir olay haline geldiğinde, mülteciler çatışma bölgelerine geri itildiğinde, neredeyse dünyanın yarısının Halep için hareketsiz kalması 1994 ve 1995'te Ruanda ve Srebrenitsa'da yaşanan benzer başarısızlıkları aklara getirdiğinde ve neredeyse dünyanın tüm bölgelerindeki hükümetler muhalefeti susturmak için çok büyük bir baskı kurmaya devam ettiğinde bu ideallerin nasıl küçümsendiği yıl içerisinde defalarca ortaya çıktı.

Tüm bu olayların karşısında dünyaya ve geleceğe yönelik distopik bir resim çizmek endişe verici şekilde kolaylaştı. Önümüzdeki acil ve giderek daha da zorlaşan görev ise insanlığın dayandığı bu temel değerlere yönelik küresel bağlılıklarının yeniden alevlendirilmesidir.

Devletlerin kendi halklarına sunduğu ve katılımcı haklardan ve sivil özgürlüklerden vazgeçmenin karşılığında güvenlik ve ekonomi anlamında iyileşme sözünü veren yeni anlaşmanın meyveleri 2016'nın en rahatsız edici gelişmeleri arasındaydı.

Dünyanın hiçbir yerinde, muhalefete karşı, bazısı aleni ve şiddet içeren bazısı ise daha gizli ve saygınlık içine gizlenmiş, geniş kapsamlı baskılardan etkilenmeyen bölge kalmadı. Eleştirel sesleri susturma arayışı

dünyanın büyük bir bölümünde hem ölçek hem de yoğunluk olarak artış gösterdi.

2 Mart'ta Honduras'ta yerli halk lideri Berta Cáceres'in öldürülmesi güçlü devlet ve şirket çıkarlarına cesurca karşı çıkan bireylerin karşı karşıya olduğu tehlikelere örnek teşkil etti. Amerika ve başka yerlerdeki bu cesur insan hakları savunucuları kaynak istismarı ve altyapı projelerinin insan ve çevre açısından sonuçlarını gösterme çabaları sebebiyle devletler tarafından genellikle ekonomik kalkınmaya karşı bir tehdit olarak görülüyor. Berta Cáceres'in yerel toplulukları ve onların arazilerini savunmaya yönelik çalışmaları ve en son da bir baraj önerisine karşı çalışmaları dünya çapında takdir görmesini sağladı. Berta Cáceres'i evinde öldüren silahlı adamlar diğer aktivistlere, özellikle de aynı düzeyde uluslararası tanınırlığı olmayanlara tüyler ürpertici bir mesaj gönderdi.

Baskılar için güvenliğin öne sürülmesi tüm dünyada yaygın hale geldi. Etiyopya'da Oromia bölgesinde tarım arazilerinin haksız şekilde kamulaştırılmasına karşı yapılan geniş çaplı barışçıl protestolarda güvenlik güçleri yüzlerce protestocuyu öldürdü ve yetkililer binlerce kişiyi keyfi bir şekilde tutukladı. Etiyopya hükümeti insan hakları aktivistlerine, gazetecilere ve siyasi muhalefet üyelerine geniş kapsamlı baskı uygulamak üzere Terörle Mücadele Bildirisi'ni kullandı.

Temmuz ayındaki darbe girişiminden sonra Türkiye olağanüstü hal boyunca muhalif sesler üzerindeki baskıyı artırdı. 90.000'den fazla kamu sektörü çalışanı “terör örgütü bağlantısı ya da ulusal güvenliğe karşı tehdit” iddialarına dayanarak işten çıkarılırken en az 118 gazeteci yargılanmak üzere tutuklandı ve 184 medya kuruluşu keyfi ve kalıcı olarak kapatıldı.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da da muhaliflere yönelik baskı yaygındı. Mısır'da güvenlik güçleri yasaklı Müslüman Kardeşler örgütünü desteklediği iddia edilen kişileri ve hükümeti eleştiren ve hükümete muhalif olanları keyfi bir şekilde tutukladı, zorla kaybetti ve işkenceye maruz bıraktı. Bahreyn yetkilileri eleştiride bulunanlara karşı ulusal güvenlik suçlarından acımasızca kovuşturma açtı. İran'da yetkililer eleştiri yapanları hapse

mahkum etti, tüm medyaya sansür uyguladı ve hükümete ve politikalarına karşı herhangi bir şekilde eleştiride bulunmaları cezai kovuşturmayla maruz bırakan yeni bir kanun kabul etti.

Kuzey Kore’de hükümet iletişim teknolojisi üzerindeki boğucu hakimiyetini artırarak halihazırda aşırı olan baskısını daha öteye taşıdı.

Hükümetin, sarmal haline gelen insani krize müdahale etmek yerine eleştiri yapanları susturmaya çalıştığı Venezuela gibi yerlerde alınan acımasız önlemler sadece devletin başarısızlıklarını saklamak içindi.

Doğrudan yapılan tehditlere ve saldırılara ek olarak güvenlik adına yerleşik sivil ve siyasi özgürlükler gizlice tahrip edildi. Örneğin, Birleşik Krallık bir kişi hakkındaki mantıklı bir şüphe olmaksızın yetkililerin dijital iletişimi ve verileri engelleme, erişme, saklama ya da bunlara izinsiz girme gücünü ciddi derecede artıran Soruşturma Yetkileri Kanunu adı altında yeni bir kanun kabul etti. Birleşik Krallık, dünyada herhangi bir ülkeye yönelik kitlesel gözetim için en geniş rejimlerden birini getirerek özel hayatın gizliliğinin tanınmadığı bir gerçekliğe adım atmış oldu.

Bununla birlikte insan hakları değerlerinin giderek azalması, yetkililer kendi baskılayıcı eylemlerini haklı çıkarmak amacıyla gerçek ya da algılanan sosyal problemler için belirli bir “ötekiyi” suçladığı zaman belki de en tehlikeli düzeye ulaştı. Nefret dolu, ayrıştırıcı ve insanlıktan çıkarıcı retorik insan doğasının en karanlık içgüdülerini serbest bıraktı. İktidarda olanlar, sosyal ve ekonomik sorunlar için bütün sorumluluğu belirli gruplar, genellikle etnik ya da dini azınlıklar üzerine yıkarak özellikle Avrupa ve ABD’de ayrımcılık ve nefret suçlarını özgür kıldı.

Bu durumun başka bir biçimi de Filipinler’de Devlet Başkanı Rodrigo Duterte’nin “uyuşturucuya karşı savaşı”nın hızlanma sonucu çok sayıda kişinin hayatını kaybetmesiyle ortaya çıktı. Başkanın halkın önünde uyuşturucuyla ilgili suçlara karıştığı iddia edilenlerin öldürülmesine defalarca onay vermesini müteakiben, yasadışı infazcıların devlet destekli şiddeti ve toplu cinayetleri 6.000’den fazla yaşama mal oldu.

Sözde “düzen karşıtı” kişiler sosyal ya da ekonomik hoşnutsuzluklar için elit denilen grupları, uluslararası kurumları ve “diğerlerini” suçlarken yanlış bir yol seçti. İşsizlik, iş güvensizliği, giderek artan eşitsizlik ve kamu hizmetlerindeki kayıplar gibi faktörlerden kaynaklanan güvensizlik ve haklarından mahrum olma hissi kolayca suçlayacak bir günah keçisini değil, devletlerin taahhütte bulunmasını, kaynak sağlamasını ve politika değişikliğine gitmesini gerektirmektedir.

Dünyada hayal kırıklığına uğramış birçok kişinin insan haklarında cevap aramadığı nettir. Ancak yaygın öfke ve hayal kırıklığının altında yatan eşitsizlik ve ihmal en azından kısmen devletlerin insanların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını verememelerinden kaynaklanmıştır.

2016’nın hikayesi bazı açılardan muazzam zorluklar ve tehditler karşısında insanların cesaretinin, direncinin, yaratıcılığının ve kararlılığının da hikayesidir.

Dünyanın her bölgesi, resmi güç yapılarının baskı kurmak üzere kullanıldığına insanların ayaklanma ve sesini duyurma yolları bulduğuna tanıklık etti. Çin’de sistematik taciz ve korkutmaya rağmen aktivistler, 1989 Tiananmen Meydanı olayının yıl dönümünün çevrimiçi olarak kutlamanın başka yollarını buldu. Rio Olimpiyat Oyunlarında Etiyopyalı maraton koşucusu Feyisa Lilesa, gümüş madalya kazanmak üzere bitiş çizgisini geçerken devletin Oromo halkına yaptığı zulme dikkat çekecek bir hareketle tüm dünyada manşetlere çıktı. Avrupa’nın Akdeniz kıyısında gönüllüler devletlerin mültecileri kurtarma konusundaki eylemsizliklerine ve başarısızlıklarına boğulmakta olan insanları sudan kendileri çıkararak fiziksel bir tepki verdi. Afrika’daki yaygın halk hareketleri - bazıları sadece bir yıl önce akla bile gelemezdi - insanların hak ve adalet taleplerini harekete geçirdi ve yönlendirdi.

Sonuçta insan haklarının sadece elitlerin bir projesi olduğu suçlaması inandırıcı gelmemeye başladı. İnsanların özgürlük ve adalet içgüdüleri kolayca yok olmaz. Ayrıştırmanın ve insanlıktan uzaklaşmanın

hakim olduğu bu yıl boyunca bazı kişilerin, insanlığı ve herkesin temel onurunu beyan eden eylemleri her zamankinden daha fazla parladı. Bu merhametli tepki, hükümet güçleri korkunç bombardımanlar yaptıktan sonra bile çocukları rahatlatmak ve neşelendirmek için şehirde kalmayı seçen ve “Halep palyaçosu” olarak adlandırılan 24 yaşındaki Anas el-Basha’da vücut buldu. 29 Kasım’da bir hava saldırısı sonucu hayatını kaybettikten sonra ağabeyi çocukları “en karanlık, en tehlikeli yerde” mutlu eden kardeşini saygı ve takdirle andı.

2017’ye girerken tüm dünya istikrarsız hissediyor ve geleceğin getirecekleri konusunda korku duyuyor. Ancak cesur seslere ve adaletsizliğe ve baskıya karşı gelecek sıradan kahramanlara ihtiyaç duyulan zamanlar bunlar. Kimse bütün dünya ile başa çıkamaz, ancak herkes kendi dünyasını değiştirebilir. Herkes, onur, eşitlik ve devredilemez hakları tanımak üzere kendi bölgesinde harekete geçerek ve böylelikle dünyada özgürlük ve adaletin temelini atarak insanlıktan uzaklaşmaya karşı gelebilir. 2017’nin insan hakları kahramanlarına ihtiyacı var.

AVRUPA VE ORTA ASYA BÖLGESİNE GENEL BAKIŞ

30 Kasım 2016 tarihinde “Ahmed H” isimli Kıbrıs'ta yaşayan Suriyeli bir erkek Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de terör suçundan yargılandı. Ahmed H, 2015 yılı Eylül ayında Macaristan'ın Sırbistan ile olan sınırını aniden kapatmasının ardından polis ve mülteciler arasındaki çatışmaları planlamakla suçlanıyordu. Kovuşturması hükümetin Müslüman sığınmacılarla terör tehditlerini bir araya getirmesinde rol oynadı. Gerçekte ise Ahmed H sadece, savaştan zarar görmüş ülkelerinden kaçmaları için yaşlı Suriyeli ebeveynlerine yardım etmek için oradaydı. Arbede sırasında polise taş attığını kabul etti, ancak esas itibarıyla birçok tanığın da doğruladığı gibi, kalabalığı yatıştırmaya çalışıyordu. Buna rağmen suçlu bulundu ve insan haklarına sırt çeviren bir kıtanın trajik ve tüyler ürpertici kemberöl haline geldi.

2016 yılında halk hareketleri ve mesajları anaakım haline geldi. Bölgedeki politikacılar yaygın hale gelen yabancılaşma ve güvensizlik duygularından faydalandı. Birçok hedefleri vardı: siyasi elitler, AB, göç, liberal medya, Müslümanlar, yabancı uyruklular, küreselleşme, toplumsal cinsiyet eşitliği ve hep var olan terör tehdidi. İktidarda, en çok Polonya ve Macaristan gibi ülkelerde başarıya ulaştılar, ancak daha batıda düzen yanlısı endişeli tarafların kendi düşüncelerini desteklemeleri ve kendi politikalarından birçoğunun öncüsü olmaları için zorladılar. Sonuç özellikle mülteciler ve terör şüphelileri için, ama en nihayetinde herkes için, hukukun üstünlüğünün geniş çapta zayıflaması ve insan haklarının yeterli düzeyde korunamaması oldu.

Daha doğuda, uzun süredir var olan diktatörler hakimiyetlerini güçlendirdi. Tacikistan, Azerbaycan ve Türkmenistan'da başkanlık süresini uzatan anayasa değişiklikleri yapıldı. Rusya'da Devlet Başkanı Vladimir Putin, Rusya'nın Ukrayna'ya

düzenlediği seferlerin ürettiği popülerlik dalgasının ve uluslararası alanda yeniden dirilen etkisinin tadını çıkarırken kendi ülkesindeki sivil toplumu zayıflattı. Eski Sovyetler Birliği'nde karşı düşünce ve siyasi muhalefet üzerindeki baskı son derece ciddi ve sürekli olmaya devam etti.

Bölgenin en çalkantılı gelişmeleri, güneydoğuda süregelen çatışmalarla, bir dizi bombalama ve silahlı saldırıyla ve Temmuz ayında yaşanan şiddetli darbe girişimiyle sarsılan Türkiye'de yaşandı. Hükümetin insan haklarından uzaklaşması bu gelişmelerle birlikte önemli ölçüde hızlandı. Bir zamanlar müttefik olarak tanımlanan ancak şimdi düşman görülen Fethullah Gülen'i sorumlu tutan Türkiye yetkilileri Gülen'in yarattığı geniş hareketi ortadan kaldırmak üzere hızla hareket etti. Çoğunun Gülenli olduğu varsayılan yaklaşık 90.000 memur kanun hükmünde kararname ile işten çıkarıldı. İşkence ve diğer kötü muamelelere yönelik yaygın iddialar arasında en az 40.000 kişi yargılanmak üzere tutuklandı. Baskı artarak darbe bağlantılarının ötesine giderken ve diğer muhalifleri ve Kürt yanlısı sesleri de araya karıştırırken yüzlerce medya kuruluşu ve STK kapatıldı, gazeteciler, akademisyenler ve milletvekilleri tutuklandı.

HAREKET HALİNDEKİ KİŞİLER

2015 yılında bir milyondan fazla mülteci ve göçmenin deniz yoluyla gelmesinden sonra AB üyesi ülkeler bu sayıyı 2016 yılında hızla düşürmeye karar verdi. Ciddi ölçüde ve bir anlamda kasıtlı olarak bu kişilerin hakları ve refahı pahasına da olsa bu konuda başarıya ulaştılar.

Aralık ayı sonunda yaklaşık 358.000 mülteci ve göçmen Avrupa'ya geçiş yaptı. Orta Akdeniz rotasını seçenlerin sayısı (yaklaşık 170.000) biraz artsa da, neredeyse tamamen Mart ayında AB ve Türkiye arasında gerçekleştirilen göç kontrol anlaşması sebebiyle, Yunan adalarına gelenlerin sayısında sert bir düşüş oldu (854.000'den 173.000'e). Uluslararası Göç Örgütü, geçen sene denizde ölen 3.700 kişiyle karşılaştırarak, bu sene 5.000 kişinin denizde hayatını kaybettiğini bildirdi.

AB'nin "mülteci krizi" olarak adlandırılan olaya yönelik müdahalesi AB-Türkiye anlaşmasıydı. Türkiye'ye sahil şeridinin güvenliğini sağlaması ve Yunan adalarına gidebilen sığınmacıların geri dönüşlerini kabul etmesi için 6 milyar Avro teklif edildi. Anlaşma, Türkiye'nin sığınmacılara AB'de hakları olan korumaları sunacağına ilişkin gerçek olmayan bir beyanı dayanak olarak aldı. Neredeyse hiç işlemeyen sığınma sistemi ve geçimini kit kanaat sağlamaya çalışan yaklaşık üç milyon Suriyeli mülteci ile bu iddia AB'nin mültecilerin haklarını ve hayatını kendi siyasi amaçları için göz ardı etme isteğine gösterge oldu.

Yeni gelenlerin sayısı ortalama bir ayda birkaç bine düşse de Yunan adalarının kabul kapasitesi ciddi şekilde zorlanmaya devam etti. Yılsonunda yaklaşık 12.000 mülteci ve sığınmacı geçici merkezlerde giderek artan aşırı kalabalık içinde, sağlıksız ve tehlikeli koşullarda çok zor durumda kaldı. Kötü koşullar belirli zamanlarda kamplarda ayaklanmaları tetiklerken bazı mülteci ve sığınmacılar aşırı sağ gruplarla ilişkili olmakla suçlanarak bölge halkı tarafından saldırıya uğradı. Yunanistan anakarasında yaklaşık 50.000 mülteci ve göçmen için koşullar çok az daha iyiydi. Yılsonunda mülteci ve sığınmacıların çoğu resmi kabul merkezlerinde yer buldu. Bununla birlikte çoğu merkez çadırlardan ve terk edilmiş depolardan oluşuyordu ve birkaç günden fazla kalmak için uygun değildi.

Yıl biterken AB-Türkiye anlaşması uygulanmaya devam etti, ancak giderek daha kırılgan görülüyordu. Ancak o zamana kadar, bunun sadece ilk savunma hattı olduğu netleşti. Avrupa'ya gelen kişileri durduracak ikinci girişim Mart ayında Yunanistan üzerindeki Balkan rotasının kapatılması oldu. Makedonya ve peş peşe diğer Balkan ülkeleri sınırlarını kapatmaları için ikna edildi ve bu görevi yerine getirebilmeleri için farklı Avrupa ülkelerinden sınır muhafızlarıyla desteklendi. Hareket ilk olarak Macaristan Başbakanı Viktor Orbán tarafından desteklendi ve onu Avusturya izledi. Birçok AB liderine göre Yunanistan'da sıkışık kalan mültecilerin

sefaleti daha fazlasını gelmekten vazgeçirmek için açıkça ödenmesi gereken bir bedeldi.

Mültecilerle ve diğer AB üye ülkeleriyle dayanışma yapılmaması, sadece giriş sınırlayan ve geri dönüşü hızlandıran planlarda birleşen AB ülkelerinin çoğunun tipik göç politikasıydı. Bu durum AB'nin en büyük yer değiştirme planı başarısız olunca bariz hale geldi. Az sayıdaki ülkelere gelen çok sayıda mülteciyi kabul etme sorumluluğunu dağıtmak amacıyla Eylül ayında AB ülkeleri başkanları tarafından kabul edilen plan İtalya, Yunanistan ve Macaristan'dan 120.000 kişinin iki yılda AB içerisinde yer değiştirmesini öngördü. Macaristan, sınırlarını tamamen kapatmanın daha iyi olacağını düşünüp planı reddettikten sonra kendisine ayrılan kota Yunanistan ve İtalya'ya yeniden tahsis edildi. Yılsonunda Yunanistan'dan yaklaşık olarak sadece 6.000 kişinin, İtalya'dan ise 2.000'den az kişinin yeri değiştirildi.

Yer değiştirme planı 2015 yılından başka bir AB girişimi ile birleştirildi: "sıcak nokta yaklaşımı". AB Komisyonu'nun ilham verdiği plan, yeni gelenleri tespit etmek ve parmak izlerini almak, süratle koruma ihtiyaçlarını değerlendirmek veya sığınma başvurularını işleme koymak ya da gelenleri diğer AB ülkelerine yerleştirmek veya menşe ülkelerine geri göndermek (sadece Yunanistan'a gelenler için, bu kişiler Türkiye'ye gönderilecek) için geniş işlem merkezleri öngördü. Planın yer değiştirme ögesi başarısızlığa uğrarken, İtalya ve Yunanistan parmak izini alma, işleme koyma ve mümkün olduğunca çok göçmeni geri gönderme baskısıyla karşı karşıya kaldı. Parmak izleri elde etmek için göçmenlere yönelik keyfi gözaltı ve toplu sınır dışı gibi kötü muameleler de yaşandı. Ağustos ayında Darfur'dan 40 kişilik bir grup, İtalya ve Sudan polisi tarafından Mutabakat Anlaşması'nın imzalanmasından çok kısa bir süre sonra Sudan'a geri gönderildi. Göçmenler, Sudan'a vardıldıktan sonra, ciddi insan hakları ihlallerinde bulunan bir kurum olan Sudan İstihbarat ve Güvenlik Teşkilatı tarafından sorguya çekildi.

Mümkün olduğunca çok göçmeni geri gönderme isteği AB'nin ve üye devletlerin yabancı politikasının temel özelliği haline geldi. Ekim ayında AB ve Afganistan "İleriye Doğru Ortak Yol" adı verilen bir işbirliği anlaşmasına imza attı. Bir yardım konferansının ardından imzalanan anlaşma Afganistan'ı refakatsiz küçükler de dahil başarıya ulaşamayan Afgan sığınmacıların (ülkede giderek artan güvensizliğe rağmen Afganlara verilen sığınma oranları düştü) geri dönüşünde işbirliği yapmaya zorladı.

AB yabancı politikasında göç yönetiminin merkezi Haziran ayında Avrupa Konseyi tarafından onaylanan "Ortaklık Çerçevesi" adındaki başka bir belgede açık bir şekilde yer aldı. Plan, AB kıyalarına ulaşan göçmen sayısını düşürmeleri için yardım, ticaret ve fonları kullanarak ülkelere baskı yapılırken insan haklarını ihlal eden ülkelerle yapılanlar da dahil olmak üzere sınır kontrol işbirliği ve yeniden kabul anlaşmalarının müzakere edilmesini öneriyordu.

Avrupa'nın göç yönetimini dışarıya taşıma isteği sığınma imkanını ve ulusal düzeyde ilgili yardım imkanlarını sınırlandıracak önlemlerle yakın ilişkiydi. Bu eğilim daha önce oldukça cömert olan Kuzey Avrupa ülkelerinde de gözlemlendi: Finlandiya, İsveç, Danimarka ve Norveç sığınma ile ilgili mevzuatlarında geriye götüren değişiklikler yaptı, sonuncunun amacı ise Norveç'in "Avrupa'daki en sıkı mülteci politikasına" sahip olmasını sağlamaktı. Almanya'nın yanı sıra Finlandiya, İsveç ve Danimarka mülteciler için aile birleşmelerini sınırladı ya da geciktirdi.

AB başlıca dış sınırlarına en yakın ülkeler en sert önlemleri aldı. Ocak ayında Avusturya hükümeti söz konusu yıl için 37.500 sığınma başvurusu olduğunu duyurdu. Nisan ayında Sığınma Kanunu'nda yapılan bir değişiklik, çok sayıda sığınmacının gelmesi halinde hükümete olağanüstü hal ilan etme yetkisi verdi ve bu da sınırda başvuruların daha hızlı işleme konmasını ve reddedilen başvuru sahiplerinin makul bir sebep olmaksızın derhal geri gönderilmelerini tetikledi.

Kötüleşen Avrupa sığınma sistemi Macaristan'da en dip noktaya ulaştı. 2015 yılı

Eylül ayında Sırbistan, sınırının büyük bir kısmına tel örgü inşa ettikten ve sığınma ile ilgili mevzuatta değişiklik yaptıktan sonra 2016 yılında Macaristan hükümeti Sırbistan sınırında şiddetli geri itmelerle, ülke içinde hukuksuz gözaltılarla ve sınırda bekleyenler için kötü yaşam koşullarıyla sonuçlanan bir dizi önlem aldı. Macaristan hükümeti AB yer değiştirme planını reddeden ancak sonunda başarısız olan referandumu destekleyecek yabancı düşmanı reklam kampanyasına milyonlarca Avro harcarken mülteciler ızdıraba terk edildi. AB ve uluslararası sığınma kanununun çok sayıda ihlaline ilişkin Avrupa Komisyonu tarafından başlatılan işlemler yılsonunda hala karara bağlanmamıştı.

Yunan adaları Midilli ve Sakız'daki hincahınc dolu kampların ve Macaristan'ın dikenli tel örgüleri önündeki geçici barınakların Avrupa'nın başarısız göç politikasının sembolü olduğu gibi Avrupa'nın bir diğer ucu Fransa'da Calais'te "orman" kampında sığınmacıların ve göçmenlerin artışı ve kampın Ekim ayında dağıtılması da sembol haline geldi.

Almanya'nın önceki yıl gelen neredeyse bir milyon kişiye sığınma sağlama ve sığınma başvurularını işleme koymaya yönelik etkileyici çabaları belki de Avrupa'daki "mülteci krizine" verilen en olumlu hükümet tepkisiydi. Genel olarak liderlerde eksik olan dayanışmayı göstermek sıradan vatandaşlara kaldı. Avrupa'daki sayısız kabul merkezinde on binlerce insan mülteci ve göçmenleri ağırlayıp destekleyerek giderek artan zehirli göç tartışmasının başka bir yönü olduğunu da tekrar tekrar gösterdi.

TERÖRLE MÜCADELE VE GÜVENLİK

Fransa, Belçika ve Almanya'daki şiddetli saldırılarda yüzlerce insan hayatını kaybetti ve birçok kişi de yaralandı. Bu kişiler silahlı adamlar tarafından vuruldu, intihar bombacıları tarafından öldürüldü ve yolda yürürken kasıtlı olarak ezildi. Yaşam hakkını koruma, insanların yaşamasını, serbestçe hareket etmesini ve düşünmesini sağlama Avrupa'daki hükümetler için giderek daha çok baskı yapan bir endişe haline geldi.

Bununla birlikte birçoğunun bu elzem özgürlüklerin kullanılmasına ilişkin zorluğa tepkisi, insan haklarını ve saldırı altındaki değerleri hiçe sayan terörle mücadele önlemleri almak oldu.

2016 yılı çok derin bir paradigma değişikliğine tanık oldu: insanların haklarını kullanmaları için hükümetlerin güvenliği sağlaması gerektiği görüşünden, hükümetlerin güvenliği sağlamak için insanların haklarını sınırlaması gerektiğine dair görüşe geçiş oldu. Sonucunda ise devlet güçleri ve bireylerin hakları arasındaki sınırlar tehlikeli bir şekilde yeniden çizildi.

En endişe verici gelişmelerden biri devletlerin “olağanüstü halin” yürürlüğe sokulmasını ve uzatılmasını kolaylaştırma çabasıydı. Macaristan olağanüstü hal durumunda kabul edilmesini beklenen Terörle Mücadele Hakkında AB Direktifi teklifi bu tür kanunların yayılmasına yol açacaktır. Çok muğlak bir ifade olan “terörle desteklemeyi” yasaklayan teklif Almanya’da sunulurken benzer suçları düzenleyen yasa tasarıları Belçika ve Hollanda’da da parlamentoya sunuldu. Ciddi bir suç faaliyetine ilişkin makul bir şüpheye dayanmıyorsa ve bu tür faaliyetlerle mücadelede etkin bir katkıda bulunması için kesinlikle gerekli değilse gizli gözetimin ve iletişim verilerinin engellenmesinin ve alıkonulmasının özel hayatın gizliliğini ihlal edeceğine dair Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin yinelediği kararlara aykırı şekilde Avrupa’daki ülkeler gözetim yetkilerini artırdı. Her iki mahkeme de gözetim hakkındaki ulusal mevzuatın kötüye kullanılmaya karşı yeterli bir garanti sunması ve mahkeme ya da bağımsız bir yetkiliden önceden izin alınması gerektiğini defalarca yineledi. Birleşik Krallık Kasım ayında belki de en geniş kapsamlı paketi getirdi ve Soruşturma Yetkileri Kanunu’nun kabulü ile gözetim yetkilerini hedefledi. Yaygın şekilde “snooper’s charter” olarak adlandırılan kanun oldukça geniş ve muğlak olarak tanımlanmış veri engelleme, müdahale etme ve veri saklama uygulamalarına izin verdi ve özel şirketlerin tüm iletişim verilerini depolamasına yönelik yeni şartlar koydu. Yeni kanun çerçevesindeki

içerisindeydi. Hollanda ve Bulgaristan’da önceden yargı kararı olmaksızın insanların hareket etme özgürlüğünü kısıtlayan idari kontrol önlemleri getirmek üzere parlamentoya teklifler sunuldu. Bu konuda öncü olan Birleşik Krallık ve Fransa’da bazı durumlarda ev hapsine kadar varan bu tür kontroller, bu durumdan etkilenenlerin yaşamları ve aileleri üzerinde zararlı etkileri olan önlemlere etkin şekilde itiraz edememesine yol açan gizli güvenlik dosyalarına dayanarak uygulandı.

İfade özgürlüğü hakkı ihlal edilerek yüzlerce insan özellikle Fransa’da genellikle sosyal medyadaki yorumları sebebiyle terörü yüceltme ya da savunma suçlarından yargılandı, daha az da olsa İspanya’da da benzer durumlar yaşandı. Yılsonunda hala kabul edilmesi beklenen Terörle Mücadele Hakkında AB Direktifi teklifi bu tür kanunların yayılmasına yol açacaktır. Çok muğlak bir ifade olan “terörle desteklemeyi” yasaklayan teklif Almanya’da sunulurken benzer suçları düzenleyen yasa tasarıları Belçika ve Hollanda’da da parlamentoya sunuldu.

Ciddi bir suç faaliyetine ilişkin makul bir şüpheye dayanmıyorsa ve bu tür faaliyetlerle mücadelede etkin bir katkıda bulunması için kesinlikle gerekli değilse gizli gözetimin ve iletişim verilerinin engellenmesinin ve alıkonulmasının özel hayatın gizliliğini ihlal edeceğine dair Avrupa Birliği Adalet Divanı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin yinelediği kararlara aykırı şekilde Avrupa’daki ülkeler gözetim yetkilerini artırdı. Her iki mahkeme de gözetim hakkındaki ulusal mevzuatın kötüye kullanılmaya karşı yeterli bir garanti sunması ve mahkeme ya da bağımsız bir yetkiliden önceden izin alınması gerektiğini defalarca yineledi. Birleşik Krallık Kasım ayında belki de en geniş kapsamlı paketi getirdi ve Soruşturma Yetkileri Kanunu’nun kabulü ile gözetim yetkilerini hedefledi. Yaygın şekilde “snooper’s charter” olarak adlandırılan kanun oldukça geniş ve muğlak olarak tanımlanmış veri engelleme, müdahale etme ve veri saklama uygulamalarına izin verdi ve özel şirketlerin tüm iletişim verilerini depolamasına yönelik yeni şartlar koydu. Yeni kanun çerçevesindeki

- hem hedeflenenler hem de toplu olarak - tüm yetkiler bir devlet tarafından, hepsinde olmasa da çoğu durumda Başbakan tarafından atanan üyelerden oluşan yarı yargısal bir organ tarafından, incelendikten sonra verilebilecektir. Aralık ayında AB Adalet Divanı Birleşik Krallık gözetim mevzuatının özel hayatın gizliliğini ihlal ettiğine karar verdi.

Birleşik Krallık'a ek olarak Avusturya, İsviçre, Belçika, Almanya, Rusya ve Polonya yıl içerisinde gözetimle ilgili yeni bir mevzuat kabul etti ve çok ufak farklılıklarla birlikte tüm bu mevzuatlar elektronik verilerin toplanması ve depolanması ve çok geniş şekilde tanımlanan hedef gruplar ya da şüpheli kişiler üzerinde yargı denetimi ya da herhangi başka bir denetim olmaksızın gözetim faaliyetleri gerçekleştirilmesi için çok geniş yetkiler getirdi. Hollanda ve Finlandiya'nın da yılsonunda halen beklemede olan kanun teklifleri mevcuttu.

AYRIMCILIK

Avrupa'da Müslümanlar ve göçmenler, terörle mücadele yetkileriyle bağlantılı olarak, kimlik kontrolleri de dahil düzenli emniyet operasyonları sırasında polis tarafından ırksal profillemeye ve ayrımcılığa karşı savunmasız kaldı.

Sıklıkla kamu kurumlarının yükümlülüklerine ilişkin rapor hazırlamanın da dahil olduğu şiddet içeren aşırıcılık ile mücadele girişimleri Müslüman toplumları yabancılaştırma ve ifade özgürlüğünü engelleme riski oluşturdu. Bulgaristan ve İsviçre Parlamentosu halka açık yerlerde yüzü tamamen örten peçe giyilmesini yasaklayan yasayı kabul etti. Yüzü tamamen örten peçenin giyilmesini yasaklayan kanun tasarısı yılsonunda Hollanda Parlamentosu'nda beklerken benzer bir teklif Almanya'da da yapıldı. Fransa'da sahil bölgesindeki birçok belediye plajlarda "burkini" giyilmesini yasaklamaya çalıştı. Ayrımcı hükümler Danıştay tarafından iptal edildi, ancak birçok belediye yine de bu uygulamada ısrarcı oldu.

Birçok Avrupa ülkesinde sığınmacıları, Müslümanları ve yabancı uyrukluları hedef

alan nefret suçlarında artış oldu. Almanya'da sığınmacıların kaldıkları sığınaklara yapılan saldırılarda ciddi bir artış yaşandı, Birleşik Krallık'taki nefret suçları, Haziran ayında Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasına ilişkin (Brexit) referandumdan sonraki üç ay içerisinde, bir önceki yılın aynı dönemiyile karşılaştırıldığında, %14 oranında arttı. Romanlar, barınma, eğitim, sağlık ve istihdam konusunda Avrupa çapında yaygın bir ayrımcılıkla karşılaşmaya devam etti. Romanlar Orta Avrupa'dan ve Fransa ve İtalya'dan zorla tahliye edilmelere karşı savunmasız kaldı. Mahkemelerin tahliye edilen topluluklar yararına karar vermesi giderek artan bir eğilim olsa da kararlar bu durumdan etkilenen bölge sakinleri için nadiren iyileşmeye yol açtı. Çek Cumhuriyeti'nde de olumlu gelişmeler yaşandı. AB ihlal işlemlerinden hareketle, özel okullarda Romanların gereğinden fazla öne çıkarılmaması için bir dizi reform Eylül ayında okul dönemi başlarken uygulamaya kondu.

İstikrarsız da olsa lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks (LGBTI) haklarında da iyileşmeler yaşandı. Fransa, cinsiyetin yasal olarak tanınmasına yönelik tıbbi gereklilikleri rafa kaldıran yeni bir kanun kabul etti ve Norveç de bireylere kendilerini kimliklendirme hakkını verdi. Yunanistan ve Danimarka'da da benzer prosedürler üzerinde çalışıldı. Birçok ülke eşcinsel çiftlerin haklarına ve tek ebeveynli evlat edinme konularına saygıyla yaklaştı. İtalya ve Slovenya eşcinsel partnerliği tanıyan bir mevzuat kabul etti. Ukrayna'nın başkenti Kiev'de 12 Haziran'da düzenlenen ve yetkililerce desteklenip polis tarafından yoğun şekilde korunan LGBTİ Onur Yürüyüşü alaysız geçti. Yaklaşık 2.000 katılımcıyla beraber Ukrayna'da türünün en büyük etkinliği oldu.

Spektrumun karşı tarafında rızaya bağlı eşcinsel eylemler Özbekistan ve Türkmenistan'da ceza gerektiren suç olmaya devam etti. Kırgızistan'da "gelenek dışı cinsel ilişkiye" "olumlu tavrı takınmayı" suç haline getiren bir yasa tasarısı hala parlamentoda görüşülüyordu ve eşcinsel evliliği yasaklayan

bir anayasa değişikliği Aralık ayında referandumda onaylandı. Ayrıca giderek daha organize olan ve kimi zaman devlet tarafından desteklenen muhafazakar gruplardan da itirazlar vardı. Evlilik ve aileyle ilişkin anayasal tanımların açık bir şekilde eğşinsel çiftleri hariç tutması için değiştirilmesine yönelik referandum teklifleri Gürcistan'da Devlet Başkanı tarafından engellendi, ancak Romanya'da Anayasa Mahkemesi tarafından parlamentoya sunulmasına izin verildi. Bu amaçla Litvanya Anayasası'na yönelik değişiklik teklifi Haziran ayında, 3.000 kişinin başkent Vilnius'ta 2016 Baltık Onur Haftasını kutlamak üzere "Eşitlik Yürüyüşüne" katılmasından sadece günler sonra, parlamentoda gerekli olan iki oylamadan birinde geçti.

Kadın hakları konusundaki ilerlemeler de değişkenlik gösterdi. Giderek daha güçlü hale gelen yasal korumalara rağmen kadına yönelik şiddet yaygın olmaya devam etti. Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti ve Letonya kadına yönelik şiddeti önlemeye ve bununla mücadeleyle yönelik Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni (İstanbul Sözleşmesi) imzaladı. Sözleşme, Romanya ve Belçika'da da onaylandı. Bununla birlikte, oldukça geriye götüren bir hareketle, Polonya hükümeti, ülkede yılda yaklaşık bir milyon kadın mağdur olmasına rağmen, onaylanmasından sadece bir yıl sonra söz konusu sözleşmeden çekilme isteğini açıkladı. İktidar partisi cinsel hakları ve üreme haklarını sınırladı. 3 Ekim'de yapılan genel kadın grevini müteakiben Polonya Parlamentosu kürtajı neredeyse tamamen yasaklayan ve kürtaj olan kadınları ve kürtaj olunmasına yardım eden ya da destekleyen herkesi suçlu kabul eden yasa tasarısını reddetti. İrlanda'da oldukça sınırlayıcı kürtaj mevzuatının revize edilmesine yönelik çağrılar giderek hız kazanırken BM Çocuk Hakları Komisyonu İrlanda'ya kürtajı yasal hale getirmesi için çağrıda bulundu. Kürtaj, Malta'da her koşulda suç olmaya devam etti.

İFADE, ÖRGÜTLENME VE BARIŐIŐIL TOPLANMA ÖZGÜRLÜKLERİ

Fikir ayrılığı, eleştirel fikirler ve siyasi muhalefete baskı eski Sovyetler Birliği'nde norm olarak kalmaya devam etti. Bu baskı bilhassa akut olmaya devam etse de Özbekistan, Türkmenistan ve Beyaz Rusya'da önceki yıllardan belirgin şekilde kötü değildi. Tacikistan ve Kazakistan'da dikkat çekici bir kötüye gidiş yaşanırken Rusya ve Azerbaycan uzun süredir kötüye giden eğilimin daha da derinleştiğine tanık oldu. Rusya yanlısı medya Ukrayna'da daha büyük saldırılara maruz kalırken Ukrayna ve Tatar yanlısı sesler Kırım ve Rusya'da sert bir şekilde bastırıldı. Türkiye'de ifade özgürlüğü darbe girişimi sonrası saldırgan bir şekilde kısıtlandı. Balkanlar, aralarından onlarcasının hak ihlallerini açığa çıkardıkları için davalarla ve şiddetle karşı karşıya kaldığı araştırmacı gazeteciler için tehlikeli bir yer olmaya devam ederken, AB içerisinde Polonya, Macaristan ve Hırvatistan yayın kuruluşlarını susturdu.

Rusya en eleştirel kişileri hedeflemek üzere karalayıcı medya kampanyaları ve "Yabancı Ajanlar Kanunu"nu kullanarak STK'ların içinde bulunduğu durumu daha da zorlaştırmaya devam etti. Yurtdişından fonlanan onlarca bağımsız STK "yabancı ajan" listesine eklendi ve toplam sayı 146'ya çıktı. Bunların arasından 35 STK kalıcı olarak kapatıldı. Savcılar "kanun tarafından öngörülen görevlerden sistematik olarak kaçınma" sebebiyle ilk ceza davasını Don Birliği Kadınları örgütünün kurucusu ve başkanı Valentina Cherevatenko'ya karşı açtı. Barışçıl toplanma özgürlüğü de sıkı bir şekilde kontrol altında tutulmaya devam etti.

Kazakistan da ilk kez STK liderlerini hedef alan ceza kanunu hükümlerini uyguladı. Nisan ve Mayıs aylarında yeni arazi yasasına karşı yapılan gösterilerde onlarca "organizatör" ve yüzlerce katılımcı gözaltına alındı. Sosyal medyada yapılan paylaşımlar için ifade özgürlüğünün ihlal ederek açılan kovuşturmalarda artış yaşanırken birçok önde gelen gazeteci "bilerek yalan bilgi yaymaktan" ve görevi kötüye kullanmaktan suçlu bulundu. İletişim Kanunu'nda, internet

kullanıcılarının yetkililere iletişimi görülmeye ve yasadışı olduğuna karar verdikleri içerikleri yasaklama olanağı taniyan "ulusal güvenlik sertifikası" yüklemelerini gerektiren değişiklikler Ocak ayında yürürlüğe girdi.

Tacikistan, 14 önde gelen liderinin gizli yargılamalarla terör suçlarından uzun süreli hapis cezasına mahkum edildiği yasaklı muhalif Tacikistan İslami Rönesans Partisi'nin hedef alınmasının ardından ciddi bir baskıya tanık oldu. Ağustos ayında hükümet, Devlet Yayın Komitesi ile tüm televizyon ve radyo ağlarının içeriğini "düzenleme ve kontrol etme" hakkını veren beş yıllık bir kararname yayınladı. İnsan hakları savunucuları çok sıkı bir gözetim altında tutulurken bağımsız medya kuruluşları ve gazeteciler polis ve güvenlik hizmetleri tarafından yapılan gözdağı ve taciz ile karşı karşıya kaldı. Yetkililer internet hizmet sağlayıcılarına belirli haber ve sosyal medya sitelerine erişimi engellemeleri için talimat verirken, çıkan yeni bir kararname internet sağlayıcılarının ve telekomünikasyon operatörlerinin hizmetlerini devlete ait Tajiktelecomp şirketi altında yeni ve tek bir iletişim merkezine yönlendirmesini zorunlu kıldı.

Azerbaycan muhalif aktivistlere, insan hakları STK'larına ve bağımsız medyaya baskı yapmaya devam etti. Yılsonuna kadar 12 düşünce mahkumu serbest bırakıldı, ancak 14 düşünce mahkumu hapiste kaldı ve bu kişilerin arasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin serbest bırakılmasına ilişkin kararına rağmen Kasım ayında cezası Yargıtay tarafından onaylanan İlgar Mammadov da bulunuyordu. Özbekistan ve Türkmenistan ile birlikte Azerbaycan'da da Uluslararası Af Örgütü'nün ülkeye girişi engellendi. Kasmusal protestolar ciddi şekilde kısıtlandı, gerçekleştirilen birkaç protesto da polis tarafından aşırı güç kullanılarak dağıtıldı ve siyasi aktivistler bu protestoları organize etmekten tutuklandı.

Ukrayna'da medya genel olarak serbestti, ancak Rusya yanlısı olduğu ya da ayrılıkçı görüşleri desteklediği düşünülen birkaç medya kuruluşu ve özellikle yetkilileri eleştirenler tacizlerle karşı karşıya kaldı.

Bağımsız gazeteciler işgalci Rusya yetkililerinin ifade, örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüğünü sert bir şekilde kısıtlamaya devam ettiği Kırım'da çalışmadı. Kırım Tatarları da baskıyla karşı karşıya kaldı.

İfade özgürlüğü özellikle Temmuz ayındaki darbe girişiminden sonra olağanüstü hal ilan edilmesiyle Türkiye'de de hızla kötüye gitti. 118 gazeteci yargılanmak üzere tutuklandı ve kanun hükmünde kararnamelemlerle 184 medya kuruluşu keyfi bir şekilde ve kalıcı olarak kapatıldı. İnternette sansür arttı ve aralarında kadın hakları gruplarının, hukukçu derneklerinin ve insani yardım örgütlerinin bulunduğu 375 STK Kasım ayında çıkan bir kanun hükmünde kararname ile kapatıldı.

CEZASIZLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK

İşkence ve kötü muamele eski Sovyetler Birliği'nde yaygın olmayı sürdürdü, birkaç ülkede kanunda ufak değişiklikler yapılmaya devam etti, ancak cezasızlık norm olmayı sürdürdü. 2013-14 yıllarında Euromaydan protestoları sırasında, 2013 yılında Gezi parkı protestolarında ve 2010 yılında güney Kırgızistan'da yaşanan etnik çatışmalar sırasında kolluk kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen büyük ölçekli hak ihlalleri için hesap verebilirlik Ukrayna'da geri plana düştü, Türkiye'de uzak bir olasılık olmayı sürdürdü ve Kırgızistan'da gitgide kaybolmaya başladı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde devam eden yasal kovuşturmalara rağmen AB'de, ABD öncülüğündeki zanlıları başka ülkeye nakletme programındaki suç ortaklığına ilişkin hesap verebilirlik de uzak bir ihtimal olarak kaldı. Yılsonunda Polonya, Litvanya ve Romanya'daki terör şüphelilerine yönelik muameleler gözaltı, işkence ve diğer kötü muamelelere dahil olduğu gerekçesiyle tek bir kişi bile suçlu bulunmadı.

Son on yılda gözaltı merkezlerinde işkenceyi ortadan kaldırma konusunda kayda değer bir gelişme gösteren Türkiye'de başarısız darbe girişiminden sonra rapor edilen vakaların sayısında endişe verici bir artış yaşandı. Resmi ve gayri resmi olarak polis tarafından gözaltında tutulan binlerce kişinin yanısıra rapor edilen ciddi dayak,

cinsel saldırı, tecavüz tehdidi ve tecavüz olayları Türkiye yetkilileri tarafından sürekli olarak, ancak akla yatkın olmayan bir şekilde reddedildi.

ÖLÜM CEZASI

Yılsonuna doğru Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan geniş çaplı uluslararası kınamaya ve Türkiye'nin Avrupa Konseyi üye ülkesi olarak yükümlülüklerine rağmen ölüm cezasını meclise yeniden sunacağına dair söz verdi. Avrupa'da ölüm cezasını hala uygulayan tek ülke olan Beyaz Rusya hükümetin yakında ölüm cezasının kaldırılacağına yönelik cesaret verici sözlerine - ilk kez değil - rağmen yıl içerisinde dört kişiyi infaz etti. Kazakistan'da bir erkek, terörle ilgili suçlardan ölüm cezasına mahkum edildi.

ÇATIŞMA VE SİLAHLI ŞİDDET

Kasım ayında, Ukrayna'nın doğusundaki çatışmanın ön incelemesinde Uluslararası Ceza Mahkemesi bunun uluslararası silahlı çatışmaya eşdeğer olduğuna karar verdi. Aralıklı gerçekleşen çatışmalar devam etti, ancak genel durum askeri ve siyasi olarak çıkmaza girdi. Donbass'taki Rusya destekli yetkililer neredeyse tam özerklik elde etti. Yıl sonunda Ukrayna'daki BM İnsan Hakları Gözlem Mısyonu en azından 2.000'inin sivil olduğu yaklaşık 10.000 kişinin öldüğünü açıkladı. Hem Ukrayna yetkilileri hem de Ukrayna'nın doğusundaki ayrılıkçı güçler diğer tarafa sempati beslediğinden şüphelendikleri sivilleri "mahkum değiş tokuşu" için kullanmak üzere hukuksuz şekilde gözaltına aldı. Ukrayna güçleri tarafından gizlice gözaltına alındığı bilinen herkes yıl sonuna kadar serbest bırakıldı.

Nisan ayında Ermenistan tarafından desteklenen Dağlık Karabağ'ın ayrılması konusunda Azerbaycan ve Ermenistan arasında hafif bir çatışma patlak verdi. Çatışma dört gün sürdü ve az sayıda asker ve sivilin ölümü, her iki tarafın karşılıklı suçlaması ve Azerbaycan'ın küçük toprak kazanımlarıyla sonuçlandı.

2015 yılının sonuna doğru Türkiye yetkilileri Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ile

bağlantılı grupların hendek kazmasına ve barikatlar kurmasına karşılık olarak Türkiye'nin güneydoğusundaki çok sayıda kentsel alana ağır askeri operasyonlar düzenledi. Bu operasyonlar Haziran ayında büyük ölçüde sona erdi, ancak o zamana kadar 24 saat süren sokağa çıkma yasakları ve ağır silahlar dahil aşırı güç kullanımı yüzlerce sivilin ölümüne, yerleşim bölgelerinde geniş çaplı bir yıkıma ve yaklaşık yarım milyon kişinin zorla yerinden edilmesine yol açtı.

2015 yılında bozulan barış sürecinin yeniden başlamasına yönelik herhangi bir işaret olmazken kentsel alanların dışında PKK ve Türkiye güçleri arasındaki çatışmalar ve PKK'nin zaman zaman devlet binalarına yaptığı saldırılar yıl sonunda da devam etti. Görüşmelerin yeniden başlaması olasılığı, Temmuz ayındaki başarısız darbe girişiminden sonra olağanüstü hal yetkilerinin de kullanılmasıyla, Kürt medyası, sivil toplum ve siyasi muhalefet üzerindeki ağır baskıyla giderek zayıfladı.

ORTA DOĞU VE KUZAY AFRIKA BÖLGESİNE GENEL BAKIŞ

2016 yılı boyunca Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da milyonlarca kişi acımasız devlet baskısı ve suç ve hak ihlalleriyle her tarafta iz bırakan dur durak bilmeyen silahlı çatışmalarla yaşamlarının çalkantı, eziyet ve trajedi içerisinde savrulduğuna, evlerinin ve geçim kaynaklarının yok edildiğine tanık oldu. Siyasi kriz ve insan hakları krizi o kadar yoğundu ki on binlerce kişi bölgede kalmak yerine Akdeniz'i geçmek için tehlikeli girişimlerde bulunarak yaşamlarını riske attı. Suriye'de beş yıldan fazla bir süredir devam eden çatışma zamanımızın en büyük insan kaynaklı insanlık krizine yol açtı ve Irak, Libya ve Yemen'deki silahlı çatışmalar da sivillere büyük zarar verdi. Silahlı çatışmalar ve baskı çoktandır var olan çatlaklardan faydalandı ve durumu daha da şiddetlendirdi ve siyasi ve dini kutuplaşmayı artırarak insan haklarına saygıyı daha da baltaladı.

SİLAHLI ÇATIŞMA

Suriye'de beş yıldan fazla bir süredir devam eden çatışmanın insanlar açısından sonuçları açıkçası çok büyük oldu. Suriye'deki nüfusun maruz kaldığı ızdırabın gerçek ölçüsünü ve boyutlarını - ölümler ve yaralanmalar, yıkım ve ailelerin ve geçim kaynaklarının yerinden edilmesi veya evlerin, mal varlıklarının, tarihi alanların, dini ve kültürel simgelerin yok edilmesi - değerlendirmek için yeterli olacak net veya belli bir formül yoktu. Sadece öldürülen ya da yerinden edilen insanların sayısına ilişkin genel istatistikler ve Halep gibi şehirlerdeki yıkım görüntüleri krizin büyüklüğü ve yoğunluğu konusunda bir ölçüde gösterge oldu. Yıl sonuna kadar çatışmalar 300.000'den fazla insanın ölümüne ve 6,6 milyonunu ülke içerisinde yerinden edilenlerin ve 4,8 milyonunu başka ülkelere sığınma aramak amacıyla kaçanların

oluşturduğu 11 milyondan fazla kişinin zorla yerinden edilmesine yol açtı. Çatışmada yer alan tüm güçler tüm tarafların sivilileri koruma yükümlülüğünü açıkça göz ardı ederek savaş suçları işlemeye ve diğer uluslararası insancıl hukuk ihlallerinde bulunmaya devam etti.

Suriye hükümeti güçleri sürekli olarak varil bombaları ya da başka patlayıcılar kullanarak ve sivillerin yaşadığı muhalif güçlerin kontrolü altındaki alanlara hedefi belirsiz topçu mermileri atarak ayırım gözetmeyen saldırılar düzenledi. Ayrıca bu gibi bölgeleri kuşatma altında tutmaya devam ederek daha fazla sivilin yeterli gıda ve ilaç olmadığı için ölmelerine sebep oldular. Hükümet güçleri hastaneleri ve diğer sağlık merkezlerini sürekli bombalayarak sivillere ve sivil hedeflere doğrudan saldırılar yürüttü ve bir seferinde açıkça BM insani yardım konvoyuna saldırdı. Suriye hükümeti ile ittifak yapan Rusya güçleri muhalif güçler tarafından tutulan bölgelere hava saldırıları düzenlemeye devam ederek binlerce sivilin ölmesine, yaralanmasına ve sivillere ait evlerin ve alt yapının tahrip edilmesine yol açtı. Yıl biterken, hükümet ve müttefik güçler Halep'in kontrolünü muhalif güçlerden aldıktan sonra çatışmalar nihai bir aşamaya ulaşmış gibi görünüyordu. Aralık ayında Rusya ve Türkiye'nin garantörlüğünde hükümet ve bazı muhalif güçler arasında yapılan ateşkes anlaşması yeni barış görüşmelerinin yolunu açmış göründü ve BM Güvenlik Konseyi tüm Suriye'ye "hızlı, güvenli ve engelsiz" insani yardıma izin vermeleri için çatışmanın tüm taraflarına yaptığı çağırını oybirliğiyle yineledi.

Suriye hükümetinin kontrol ettiği ya da yeniden ele geçirdiği bölgelerde güvenlik güçleri binlerce kişiyi gözaltına alarak ve çoğu ailelerine nerede olduklarına, koşullarına ya da akıbetlerine ilişkin bilgi vermemeyi ret edip zorla kaybederek tüm muhalefeti baskı altında tutmaya devam etti. Gözaltındakilere yönelik işkence ve kötü muameleler yaygın olmaya devam etti ve sonuç olarak birçok kişi yaşamını kaybetti.

Suriye hükümetine karşı ve birbirleriyle savaşan silahlı gruplar savaş suçları işledi ve diğer ciddi uluslararası hukuk ihlallerinde

bulundu. Kendilerini İslam Devleti (İD) olarak adlandıran silahlı grup, başkent Şam'da hükümetin kontrolündeki bölgelerde intihar bombacısı kullanarak sivillere yönelik doğrudan saldırılar düzenledi ve şüpheli kimyasal maddeler kullanarak saldırılarını artırdı, kuşatma yaptı ve kontrolü altındaki bölgelerde kanunsuz bir şekilde insanları öldürdü. Diğer silahlı gruplar ise Suriye hükümetinin ya da Kürt güçlerin kontrolü altındaki bölgeleri ayırım gözetmeyen bir şekilde bombalayarak sivilleri öldürdü ve yaraladı.

Orta Doğu'daki en yoksul ülke olan Yemen, bombalar ve topçu mermileriyle ve özensiz silahlarla ayırım gözetmeyen saldırılar düzenleyerek ve doğrudan sivillere ve sivil yapılara saldırarak ya da yerleşik bölgelerinden silahlar ateşleyip sivilleri tehlikeye atarak sivillerin yaşamlarını kasten ihmal etmeye devam eden Yemenli ve yabancı askeri güçler arasındaki silahlı çatışma batağında kaldı.

Husi silahlı grubu ve Yemen'in önceki devlet başkanı Ali Abdullah Salih'e bağlı müttefik askeri birlikler Taiz şehrindeki bölgeleri ayırım gözetmeksizin bombalayarak sivillerin ölümüne ve yaralanmasına yol açtı, gıda ve hayati önem taşıyan tıbbi malzemelerin girişini engelleyerek insani acil durum ortaya çıkardı. Husiler ayrıca Suudi Arabistan'daki sivil bölgelere yönelik ayırım gözetmeyen sınır ötesi bombalı saldırılar gerçekleştirdi. Bu arada kendilerini Yemen'in uluslararası alanda kabul görmüş hükümetini yeniden kurmaya adanmış Suudi Arabistan öncülüğündeki Arap ülkeleri askeri koalisyonu Husiler ve müttefiklerinin kontrolü altındaki ya da kontrol etmeye çalıştığı bölgelere aralıksız hava saldırısı düzenledi. Saldırıların birçoğu ayırım gözetmiyordu ve orantısız, diğer saldırılar ise okullar ve pazar yerleri gibi doğrudan sivillere ve sivil bölgelere yönelik gibi görünüyordu. Uçaktan atılan bombalar sürekli olarak hastaneleri vurdu. Bazı koalisyon saldırıları savaş suçlarına eşdeğerdirdi. BM yılsonunda Yemen'de iki milyondan fazla çocuğun ciddi derecede yetersiz beslendiğini ve 18,8 milyon kişinin

insani yardıma ya da korumaya ihtiyacı olduğunu rapor etti.

Bu sırada yüz binlerce sivil Irak'ta silahlı çatışmaların ortasında kaldı. Çoğu Şii paramiliter milislerden ve Sünni aşiret savaşçılarından oluşan Irak hükümeti güçleri ve ABD liderliğindeki uluslararası koalisyonun hava saldırıları ve diğer askeri yardımları ile desteklenen Kürdistan Bölgesel Yönetimine ait güçler daha önce İD kontrolünde bulunan Felluce'yi ve diğer şehirleri yeniden ele geçirdi. Yılsonunda taraflar İD güçlerini Irak'ın en büyük ikinci şehri Musul'dan çıkarmayı amaçlayan bir saldırıya girişti. Tarafların hepsi korkunç zalimlikler yaptı. Hükümet güçleri ve müttefik paramiliter milisler özellikle Sünni Arap topluluğuna karşı, yargısız infazlar, yasa dışı ölümler, işkence ve sivillerin evlerinin kasıtlı şekilde tahrip edilmesi gibi savaş suçları işledi ve diğer uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku ihlallerinde bulundu. Yüzlerce erkek ve erkek çocuğu zorla kaybedildi ve önceki yıllarda hükümet güçleri ve müttefik milislerce yakalandıktan sonra kaybolan binlerce kişinin nerede olduğunu ve akıbetini netleştirmek üzere hiçbir adım atılmadı.

İD, kontrol altında tuttuğu alanlarda kendilerine muhalif olan ya da hükümet güçleriyle işbirliği yaptıklarından şüphelendikleri yerel halkı infaz usulü öldürmeye devam etti. İD savaşçıları kendi kıyafet ve davranış kurallarına uymamakla suçladıkları kişileri cezalandırdı, insan kaçırdı, işkence yaptı, kırbaç ve başka zalim cezalar verdi, Yezidi kadınları ve kız çocuklarını seks köleliği dahil cinsel şiddete maruz bıraktı, Yezidi tutsaklar da dahil olmak üzere erkek çocuklara ideolojilerini telkin etti, onları asker olarak aldı ve savaşta kullandı. Hükümet güçleri ilerledikçe İD güçleri sivillerin çatışma alanlarından kaçmalarını engelledi, onları canlı kalkan olarak kullandı ve kaçmaya çalışanları ve ailelerini silahla vurdu. Başkent Bağdat da dahil diğer bölgelerde İD, kalabalık pazarlarda, Şii ibadethanelerinde ya da diğer kamuya açık alanlarda, ayırım gözetmeyen ya da kasten sivilleri hedef alan ve yüzlerce kişiyi öldürüp

yaralanan intihar saldırıları ya da diğer ölümcül saldırılar gerçekleşti.

Libya ise eski lider Albay Muammer el-Kaddafi devrildikten beş yıl sonra silahlı çatışmalar arasında kalmış ve bölünmüş bir haldeydi. BM destekli görüşmelerden ortaya çıkan Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) Başkanlık Konseyi ülkede gücünü konsolide edemedi. Konseyin meşruiyetine Libya'nın tanınmış meclisi ve bir yanda Tripoli merkezli öte yanda Tobruk ve el-Bayda merkezli rakip eski hükümetleri destekleyen güçler itiraz etti. İD, başka bir yerinden edilme dalgasına yol açan ve aylar süren savaş sonunda UMH yanlısı güçlere karşı Sirte'deki kalesini kaybetti. Çatışmalar her iki tarafın da savaş suçu dahil ciddi uluslararası insanlık hukuk ihlalleriyle devam etti. Çeşitli güçler hastanelere saldırdı ve sivillerin ölümüne ve yaralanmasına yol açan ayırım gözetmeyen hava saldırıları düzenledi ve top atışları yaptı. Haziran ayında Dünya Sağlık Örgütü çatışma bölgelerindeki devlet hastanelerinin %60'ının artık çalışamaz ya da erişilemez durumda olduğunu rapor etti.

Libya'daki silahlı gruplar ve milisler insan kaçırmaya ve mağdurları mahkum değiş tokuşu ya da fidye için tutmaya ve kökenleri, fikirleri ya da fark edilen siyasi ya da aşiret bağlantıları sebebiyle sivilleri göz altında tutmaya devam etti. İD güçleri kontrolleri altındaki ya da çatışma içerisinde oldukları bölgelerde yakalanan muhalif savaşçıları ve sivilleri öldürdü. UMH ile bağlantılı olanlar da dahil diğer güçler Tripoli, Bingazi ve diğer bölgelerde yasa dışı ölümler gerçekleştirdi.

Gıda, elektrik, sağlık hizmetleri, eğitim ve diğer hizmetlere erişim ciddi şekilde engellendiğinden, silahlı çatışmaların içinde çekilen diğer ülkelerde olduğu gibi, Libya'daki ölümlerle sonuçlanan yılların ekonomik, sosyal ve kültürel hakların kullanılmasında yıkıcı bir etkisi oldu.

ULUSLARARASI MÜDAHALE

Suriye, Yemen, Irak ve Libya'daki silahlı çatışmalar yabancıların müdahalesiyle bir ölçüde daha kötü hale geldi. Avrupalılar ve diğer ülke vatandaşları İD için savaşmak üzere bölgeye giderken Rusya, ABD, Türkiye,

Suudi Arabistan ve bölgedeki ve başka yerlerdeki diğer silahlı güçler ölümcül izlerini bıraktı.

2016 yılında Suriye'de hükümet güçleri Lübnan, Irak ve İran'dan Şii milislerin ve muhaliflerin elindeki bölgelerde binlerce sivilin ölmesine ve yaralanmasına yol açan yoğun Rus bombardımanının yardımıyla önemli toprakları muhalif silahlı gruplardan geri aldı. ABD liderliğinde bir askeri koalisyon da İD'e ve Suriye ve Irak'taki diğer silahlı gruplara karşı sonucunda sivillerin öldüğü ve yaralandığı hava saldırıları düzenledi ve ABD güçleri Libya ve Yemen'de saldırılar gerçekleştirdi. Yemen'de Suudi Arabistan öncülüğündeki askeri koalisyon, Husiler ve diğer müttefiklerin kontrolündeki bölgelerde yaptıkları ayırım gözetmeyen saldırılarda ABD, Birleşik Krallık ve diğer devletlerden edindiği uluslararası ölçekte yasaklanmış msket bombalarını ve başka silahları kullandı ve bu saldırılarda siviller hayatını kaybetti.

Bu sırada asil üyeleri arasındaki bölünmelerle ciddi şekilde eli kolu bağlı olan BM Güvenlik Konseyi uluslararası barış, güvenlik ve sivillerin korunmasına yönelik tehditleri ele alma işinde başarısız olmaya devam etti. BM'nin barış görüşmelerini teşvik etme çabalarında neredeyse hiç ilerleme olmazken BM organları çatışmaların kuşatma altında yaşamaya zorlanan on binlerce sivil ve ülke içinde yerinden edilmiş ya da mülteci olarak güvenlik isteyen milyonlarca kişi için ortaya çıkardığı insani ihtiyaçları karşılamaya çabaladı.

İFADE, ÖRGÜTLENME VE TOPLANMA ÖZGÜRLÜKLERİ

Devlet yetkilileri tüm bölgede ifade, örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüğü haklarını haksız şekilde kısıtladı ya da engelledi. Devletlerin çoğu kamu yetkililerine, simgelere ya da dine yönelik eleştirel, rencide edici ya da aşağılayıcı olduğunu düşündükleri ya da saklamak istedikleri bilgileri açığa çıkaran barışçıl konuşma, yazı ya da sosyal medya ya da diğer çevrimiçi yorumlar gibi başka ifade türlerini suç haline getiren kanunları muhafaza etti ve uyguladı. Bahreyn'de yetkililer insan hakları

savunucularını “rejime karşı nefreti körükleme” gibi suçlara dayanarak ve Yemen’deki Suudi Arabistan bombardımanını eleştirdikleri için yargıladı ve tutukladı, medya kuruluşlarının Bahreyn’i ya da diğer Körfez ülkelerini “aşağıladıkları” düşünülen gazetecileri istihdam etmesini engelledi.

İran’da yetkililer belirsiz ve gerçek dışı ulusal güvenlik suçlarıyla barışçıl eleştiride bulunan birçok kişi hakkında dava açtı ve birçok kişiyi tutukladı. Hedef alınanlar arasında insan hakları savunucuları, gazeteciler, avukatlar, sendikacılar, yönetmenler, müzisyenler, kadın hakları aktivistleri, etnik ve dini azınlık hakları aktivistleri, ölüm cezası karşıtı kampanyacılar vardı. Kuveyt’te yeni bir siber suç kanunu hükümete ve yargı teşkilatına yönelik çevrimici barışçıl eleştirileri 10 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırdı. Başka bir kanun ise Emir’i, Tanrı’yı ya da peygamberleri aşağılamakla suçlayan kişilerin parlamento üyesi olmak üzere aday olmasını engelledi. Hükümeti eleştirenler ve gazeteciler, idari yolsuzluk iddiasında bulunan raporlar yayınlayan bir gazetenin yetkililerce kapatıldığı Umman’da ve mahkemelerin “yöneticiye bağlılığın bozulması” gibi oldukça geniş suçlarla uzun hapis cezası verdiği Suudi Arabistan’da tutuklandı. Ürdün’de silahlı bir kişi, yetkililerin İslam’a yönelik “rencide edici” kabul ettikleri bir görsel paylaşmakla suçlandı, hiciv yapan bir karikatüristi öldürdü; silahlı kişi daha sonra cinayetle suçlandı.

Örgütlenme özgürlüğü hakkı bölgede büyük ölçüde engellendi. İran, Kuveyt, Katar ve Suudi Arabistan’ın da aralarında bulunduğu devletler bağımsız siyasi partilere izin vermedi. Kadın hakları için kampanya yapanlar da dahil insan hakları grupları birçok ülkede yetkililerce hedef alındı. Mısır’da yetkililer işkenceden sağ kalanları ve siyasi şiddet mağdurlarını tedavi etmekle bilinen bir merkezin kapatılması emrini verdi, diğer insan hakları gruplarının varlıklarını dondurdu ve bağımsız STK’ların çalışmasını imkansız hale getirmenin habercisi yeni bir taslak mevzuat yayınladı. Cezayir’de hükümet Uluslararası Af Örgütü Cezayir Şubesi’nin de

içinde olduğu yerel insan hakları gruplarını tescillerini engellemeye devam ederek bastırmaya çalıştı. Fas yetkilileri benzer şekilde çeşitli insan hakları gruplarının tescillerini engellemeye devam etti. Bahreyn’deki yetkililer Haziran ayında liderini 2014 yılında tutukladıkları ana muhalefet birliğini varlıklarına el koyarak askıya aldı ve tasfiyesi için Temmuz ayında mahkeme emri çıkardı. İran’da İranlı Gazeteciler Derneği askıya alma kararını kaldıracığına dair 2013 seçim vaadini yerine getirmesi için devlet başkanına başvuruda bulundu, ancak başarısız oldu. Yetkililer İran Öğretmenler Birliği’nin lisansını yenilemeyi reddetti ve onun yerine üyelerinden bazıları “yasadışı grup üyeliği” iddiasına dayanarak tutuklandı. İran Devrim Muhafızları kadınların insan hakları savunucularını taciz etti.

Cezayir’de yetkililer başkent Cezayir’de yapılan tüm gösterilere yönelik 15 yıllık yasağı sürdürdü, diğer protestoları dağıttı ve barışçıl protestocuları tutukladı. Bahreyn’de hükümet Manama’daki tüm gösterileri yasaklamaya devam etti ve güvenlik güçleri ağırlıklı olarak Şii köylerinde gerçekleştirilen protestoları dağıtmak için aşırı güç kullandı.

Silahlı gruplar Irak, Libya, Suriye ve Yemen de dahil olmak üzere kontrolleri altındaki bölgelerde ifade ve örgütlenme özgürlüklerini kısıtladı. Irak’ta kendi kendini tayin eden İD “mahkemeleri”, “zina” için recim kararı, sigara içen, İD’in dayattığı kıyafet kurallarına ve diğer İD kurallarına uymayan bölge sakinlerine yönelik kırbaçlama cezası ve başka fiziksel cezalar verdi. Libya’daki silahlı gruplar insan hakları savunucularını ve gazetecileri taciz etti, kaçırdı, işkenceye maruz bıraktı ve öldürdü.

ADALET SİSTEMİ

Bölgedeki güvenlik güçleri, genellikle belirsiz ve çok geniş hazırlanmış kanunları kullanarak hükümeti eleştirenleri ve muhalifleri ya da öyle olduğu şüphelenilen kişileri keyfi şekilde tutukladı ve gözaltına aldı. Suriye’de birçok tutuklu hükümet güçleri tarafından gözaltına alındıktan sonra zorla kaybedildi. Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri’nde tutuklular sık sık zorla kaybedilmeyle karşı karşıya kaldı, diş

dünya ile ilişkileri kesildi, hukuki korumadan mahrum bırakıldı ve mahkemelerin duruşmalarında onları suçlu bulmak için kullandığı "itiraflara" zorlamak için işkence gördü. Yargılama olmaksızın tutukluluk yaygın olarak kullanıldı: İsraili yetkililer süresiz olarak yenilenebilir idari gözaltı emirleri çerçevesinde yüzlerce Filistinliyi tutuklu olarak tutarken Ürdünlü yetkililer, suçlama ya da duruşma olmadan bir yıla kadar gözaltı süresine imkan veren 1954 yasası çerçevesinde binlerce kişiyi göz altında tutmaya devam etti.

Tutuklulara yönelik işkence ve diğer kötü muameleler özellikle Bahreyn, Mısır, İran, Irak, İsrail ve İşgal Altındaki Filistin Toprakları, Libya, Suudi Arabistan, Suriye ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde yaygın olmaya devam etti. Dayak, elektrik şoku, uykudan mahrum etme, stres pozisyonları, ayak ya da el bileklerinden uzun süre asılı tutma ve tutuklulara ve sevdikleri kişilere yönelik tehditler yaygın işkence yöntemleri arasındaydı. Tunus'ta yeni bir Ceza Usulü Kanununun (terör şüphelileri dışındaki) tutuklular için tedbirleri iyileştirmesine ve 2013'te oluşturulan yeni bir ulusal koruyucu kurumun yavaş yavaş şekillenmeye başlamasına rağmen işkenceye dair yeni raporlar geldi.

Ulusal yargı sistemlerinin birçoğuna nüfuz eden "itiraf kültürü" ile birlikte yargı bağımsızlığında devam eden eksiklik, mahkemelerin uluslararası adil yargılama standartlarını uygulayan bağımsız hakemler yerine sadece hükümetin baskı aracı olarak hareket etmelerine sebep oldu. Mısır, İran, Irak, Suudi Arabistan, Suriye ve Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki mahkemeler, ölüm cezalarının da söz konusu olduğu, özellikle sanıkların ulusal güvenlik ya da terörle bağlantılı suçlarla karşı karşıya olduğu davalarda hiçbir zaman adil yargılama yapamadı. Bahreyn'de yetkililer önemli din adamlarının ve terörden suçlu bulunan birçok davalının vatandaşlığını iptal eden kararlar almak üzere mahkemeleri kullandı ve bu durum bazılarının sınır dışı edilmesine ve bazılarının da vatansız kalmasına yol açtı.

Suudi Arabistan'daki mahkemeler yüzlerce defa kırbaçlamanın da aralarında olduğu zalim cezalar uygulamaya devam ederken İran'daki mahkemeler davalılara kırbaçlama, el ve ayak parmaklarının kesilmesi ve kör etme gibi cezalar verdi.

MÜLTECİLER, ÜLKE İÇİNDE YERİNDEN EDİLEN KİŞİLER VE GÖÇMENLER

Bölgede milyonlarca kişi silahlı çatışmalardan veya diğer türlü şiddetten, siyasi baskıdan ya da ekonomik krizden kaçmaya çalışmak için hareket halindeydi. Mülteciler ve sığınmacılar, kendi ülkelerinde yerinden edilen kişiler ve bölgeden ya da başka yerlerden gelen göçmenler bu hareket halindeki kişiler arasındaydı. Bunların çoğu çocuktu ve bazıları refakatsiz ve özellikle insan kaçakçılığına, cinsel istismara ve başka sömürü ve istismar şekillerine karşı savunmasızdı.

Suriye'de ve diğer bölgelerdeki silahlı çatışmalar bölgedeki ve bölgenin dışındaki diğer ülkeleri de ciddi derecede etkilemeye devam etti. BM Mülteci Ajansı BMMYK'ya göre Lübnan Suriye'den geçen 1 milyondan fazla mülteciye ev sahipliği yaparken Ürdün 650.000'den fazla mülteci kabul etti. Bu başlıca ev sahibi ülkeler, Avrupa ve diğer ülkelerin sunduğu istikrarsız insani yardımlar ve mülteciler için ciddi ölçüde yetersiz yeniden yerleştirme imkanları arasında, çok sayıda mültecinin gelmesiyle ortaya çıkan ek ekonomik ve sosyal ihtiyaçları ve diğer başka ihtiyaçları karşılamaya çabaladı. Başlıca ev sahibi ülkeler yeni gelişleri engellemek için sınır kontrollerini sıkılaştırdı ve bu sebeple çatışmadan kaçan binlerce insan sınırın Suriye tarafında tehlikeli koşullara mahkum oldu. Lübnan yetkilileri bazı sığınmacıları zorla Suriye'ye geri gönderdi ve Türkiye yetkilileri sığınma arayışındaki insanları kitlesel olarak zorla geri gönderdi ve hukuksuz olarak geri itti. Uluslararası platformda endişelerin ifade edilmesine rağmen Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi'ndeki ülkeler bölgenin silahlı çatışmalarından kaçan birkaç mülteciyi kabul etti; bazıları uluslararası insani yardım için mali destek verdi.

Ev sahibi ülkelerde mülteciler ve sığınmacılar genellikle güvensiz ve yoksul koşullarda yaşadığı, istihdam edilmedi ve geçerli belgeleri olmadığı için tutuklanma tehlikesi ile karşı karşıya kaldı. Libya'da sığınmacılar ve mültecilerle birlikte Sahra altı Afrika'dan gelen mülteciler de dahil düzensiz şekilde ülkeye giren ya da ülkede kalan yabancı vatandaşlar ciddi bir baskı ile karşı karşıya kaldı. Binlerce kişi kontrol noktalarında ve baskınlarda yakalandı ve hem devlet tarafından idare edilen hem de milislerce kontrol edilen gözaltı merkezlerinde kötü koşullar altında belirsiz bir süre için hapsedildi. Bazı kişiler insan kaçakçıları tarafından fide, sömürü ve cinsel şiddet için kaçırıldı. Bu ve diğer "itme" faktörleri on binlerce kişinin genellikle sabıkalı insan kaçakçılarına para verip Türkiye ve Libya sahillerinden ya da başka sahillerden kalkan dayanıksız aşırı kalabalık teknelerle Akdeniz'i geçmek için faydasız girişimlerle hayatlarını tehlikeye atarak başka yerlerde sığınma aramasına yol açtı. Binlercesi belirsiz bir gelecekle karşılaştıkları Avrupa'ya ulaşırken aralarında çocukların da olduğu binlerce kişi de boğularak hayatını kaybetti.

Bölgenin başka yerlerinde birçoğu Asya'dan gelen göçmen işçiler sömürüye ve hak ihlallerine maruz kalmaya devam etti. Göçmen işçilerin nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu ve işlerinin ulusal ekonomilere zemin teşkil ettiği Kuveyt, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde kısıtlayıcı sponsorluk politikaları işçileri işverenlere bağlamaya devam etti ve bu durum göçmen işçilerin savunmasızlığını artırdı. Suudi Arabistan'da hükümet inşaat ve diğer projeler için harcamalarda kesintiye gittikten sonra birçok göçmen aciz duruma düştü. Çoğunluğu kadın olan göçmen ev işçileri, devlet yetkililerinin temel iş kanunu tedbirlerini hale ev hizmetlerine yönelik istihdamı kapsayacak şekilde genişletememesinden dolayı, özellikle işverenleri tarafından cinsel ve diğer fiziksel ve psikolojik istismar ve zorla çalıştırma gibi hak ihlallerine karşı savunmasız hale geldi. Ürdün'de ev işçisi olarak istihdam edilen yaklaşık 80.000 kadın göçmen, iş kanunları korumasının dışında bırakıldı ve yerel bir işçi

hakları grubuna göre şiddet ve sömürü tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.

KADIN HAKLARI

Bölgenin tamamında kadınlara ve kız çocuklarına kanun önünde erkeklerle eşit statü verilmedi ve kadınlar ve kız çocukları cinsel şiddet ve "namus" adı altında işlenen cinayetler de dahil toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldı. Yetkililerin, kadınların motorlu taşıt kullanmalarını yasaklamayı sürdürdükleri Suudi Arabistan'da erkek "vesayet" kanunları kadınların hareket etme, yüksek eğitim alma ve istihdam özgürlüklerini sınırladı.

Evlilik, boşanma, çocuğun velayeti ve miras konularında kadına yönelik ayrımcılık yapan aile hukuku yaygın olmaya devam etti ve birçok ülkede kanunlar kadınları cinsel şiddetten koruyamadı ve hatta - örneğin, erken ve zorla evliliği ve evlilik içi tecavüzü suç saymayarak ve tecavüzcülerin mağdurlarla evlenerek kovuşturmadan kaçmasına olanak sağlayarak - bunu daha da kolay hale getirdi. Bahreyn ve Ürdün'deki yetkililer tecavüzcülere yönelik bu hükümü ceza kanunlarından çıkarmak ya da sınırlamak için yıl boyunca gereken adımları attı. Kadına yönelik şiddetle mücadelede dair kanun tasarılarının Fas ve Tunus'ta da yasalaşmaya doğru gitmesi de bir diğer olumlu gelişmeydi. Ancak diğer devletlerde kanunlar, kadına yönelik şiddet ve cinayet gibi suçlar için, eğer failer "aile şerefi" için yapmışlarsa, daha az cezalar öngörmeye devam etti ya da kadınları tecavüzü rapor ettikleri için cezai kovuşturmaya tabi tuttu. Bu kanunlar kadına ve kız çocuklarına yönelik üst seviyelerdeki ev içi şiddeti potansiyel olarak hem kolaylaştıran hem de gizleyen koşulları devam ettirdi.

Kadın hakları aktivistleri İran'da İstihbarat Bakanlığı ve Devrim Muhafızları yetkilileri tarafından tutuklama, hapis cezası ve tacizle karşı karşıya kaldı ve yetkililer sürekli olarak taciz, şiddet, keyfi tutuklama ve kıyafet sebebiyle gözaltına alınmadan muzdarip olan kadınlar üzerinde zorla "peçe" kanunlarını uygulamak için "ahlak polislerini" kullandı. Bu arada Dini Liderin kadınların ev kadını ve

çocuk doğuran kişi olarak “geleneksel” rollere daha fazla uymalarına yönelik çağrısını dikkate alan kanun tasarıları kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimini de azalttı.

Kadınlar ve kız çocukları için koşullar devlet ve muhalif gruplar tarafından yapılan kuşatmanın, hava bombardımanının ve başka türdeki saldırıların gerçekleştiği silahlı çatışma alanlarında özellikle tehlikeliydi. Birçoğu eşlerinin ya da diğer erkek akrabalarının ölümü ya da kaybolmasıyla insan ticareti gibi hak ihlallerine karşı daha savunmasız hale geldi. İD güçleri Irak ve Suriye’de kontrolleri altında olan bölgelerde binlerce Yezidi kadını ve kız çocuğunu cinsel şiddete ve cinsel köleliğin de içinde bulunduğu esaret hayatına ve zorla din değiştirmeye maruz bırakarak tutsak olarak tutmaya devam etti.

AZINLIK HAKLARI

Etnik ve dini azınlıklara ve diğer azınlıklara mensup kişiler birçok ülkede baskı görmeye devam etti ve bu durum bölgede hakim olan silahlı çatışmalarla beslenen ve oradan gelen giderek artan siyasi kutuplaşma ile daha da şiddetlendi. Suudi Arabistan’da yetkililer Şii aktivistleri gözaltına alıp hapse mahkum ederek ve Şii dini liderini infaz ederek Şii azınlık üzerinde baskı kurmaya devam etti. İran’da yetkililer etnik azınlıklara ait birçok barışçıl aktivisti hapse mahkum etti ve dini azınlıklara mensup kişilerin istihdam, eğitim, siyasi makam haklarını ve ekonomik, sosyal ve kültürel haklarından faydalanmalarını engelleyen birçok ayrımcı sınırlama getirdi. Mısır’da Kipti Hıristiyanlar, Şii Müslümanlar ve Bahailer kanun önünde ve uygulamada sürekli ayrımcılıkla karşı karşıya kaldı ve yeni çıkan bir kanun kilise inşa edilmesini ve onarımını sınırladı. Kuveyt’te ise yetkililer vatansız kalan ve birçok devlet hizmetinden faydalanamayan, uzun süredir bölgede yaşayan 100.000’den fazla Bidun sakinine vatandaşlık vermeyi sürdürdü.

LEZBİYEN, GEY, BİSEKSÜEL, TRANS VE INTERSEKS HAKLARI

LGBTİ’ler Bahreyn, Mısır, Fas ve Tunus’ta “ahlaksızlık” ya da “hayasızlık” suçlarıyla

tutuklanma ve hapis cezalarıyla ve rızaya bağlı eşcinsel ilişkiyi suç haline getiren kanunlar çerçevesinde kovuşturma ile karşı karşıya kaldı.

CEZASIZLIK

Altında silahlı çatışmaların taraflarının savaş suçları işlediği, diğer ciddi uluslararası hukuk ihlalleri ve insan hakkı ihlallerinde bulunduğu kalın bir cezasızlık örtüsü etkili olmaya devam etti. Başka yerlerde devlet yetkilileri hesap vermeksizin kanunsuz şekilde insan öldürdü, işkence yaptı ve diğer insan hakkı ihlallerinde bulundu.

Bazı durumlarda cezasızlık on yıllarca önce işlenen suçlar için de devam etti. Cezayir’de yetkililer adalet çağrılarını suç haline getirerek ve böylece kanunu tamamen değiştirerek 1990’lı yıllarda gerçekleşen ciddi suçlardan sorumlu olan devlet güçlerini korumayı sürdürdü. Fas’ta çığır açan Doğruluk ve Eşitlik Komisyonu on yıllarca süren vahim ihlaller konusunda raporlama yaptıktan 10 yıl sonra devlet politikası hala sorumluları adaletle karşı korumaya devam etti. İsrail hükümeti 2010 yılında İsraili askerler tarafından öldürülen Türkiye vatandaşlarının ailelerine tazminat ödemeyi kabul etti, ancak İsrail güçlerinin Gazze ve Lübnan’daki en son silahlı çatışmalarda işlediği geniş çaplı savaş suçları ve diğer uluslararası hukuk ihlalleri ve Batı Şeria ve Gazze’de Filistinlilere yönelik işlemeye devam ettiği yasa dışı öldürmeler, işkence ve diğer ihlaller için hesap vermedi. Filistin hükümeti “saldırı suçu” konusunda Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne yetki veren Roma Statüsü’nün değişikliklerini onayladı. Ne Filistin hükümeti ne de Gazze’deki Hamas de facto yönetimi daha önceki çatışmalarda İsrail’e yönelik ayırım gözetmeyen roket ve havan topu saldırıları ve “işbirlikçi” olduğu iddia edilenlerin sorgusuz sualsiz öldürülmeleri gibi Filistinli silahlı grupların işlediği suçlar için hesap verdi.

Mısır’da güvenlik güçleri yasaklanan Müslüman Kardeşlerin destekçileri olduğu iddia edilen kişileri, eleştiride bulunanları ve muhalifleri keyfi gözaltılar, zorla kaybetmeler ve işkence için hedef alarak ceza almaksızın

ciddi ihlallerde bulunmaya devam etti. Polis Yetki Kanunu'ndaki bir değişiklik güvenlik güçlerinin "vatandaşlara kötü davranmasını" yasakladı. Ancak 2011 yılındaki ünlü ayaklanmadan beri yaşanan çalkantılı yıllar boyunca gerçekleştirilen ciddi ihlaller ve yasa dışı öldürmeler için yetkililer güvenlik güçlerini sorumlu tutacak herhangi bir adım atmadı.

Bahreyn'de 2011 yılında yetkililerin protestolara oldukça ağır bir tepki vermesiyle tetiklenen uluslararası kınama, hükümetin güvenlik güçleri tarafından yapıldığı iddia edilen insan hakları ihlallerini soruşturmak için yetkili resmi mekanizmalar oluşturmasına, böylelikle bununla övünmesine ve hesap verebilirlik sağlanmasına yol açtı. Bu gelişmeler 2016 yılında devam etti ancak yeterli düzeyde ve etkili şekilde gerçekleşmedi ve güvenlik gücü içinden az sayıda düşük rütbeli memur soruşturmalar sonucunda kovuşturmayla karşı karşıya kaldı. Bununla birlikte yılsonuna kadar 2011 yılındaki işkence, yasa dışı öldürme ve aşırı güç kullanımından mesul hiçbir üst düzey yetkili sorumlu tutulmadı.

Tunus, 1955 ve 2013 yılı sonu arasında yapılan insan hakkı ihlallerine ilişkin on binlerce şikayet aldığını rapor eden ve televizyonda da gösterilen halka açık oturumlar düzenleyen Doğruluk ve Haysiyet Komisyonu ile ciddi bir yargı süreci geçişi gerçekleştiren bölgedeki tek devlet oldu. Ancak önceki yıllarda yolsuzluktan elde ettikleri gelirleri geri ödemeleri kaydıyla daha önceki yetkililere ve şirket yöneticilerine dokunulmazlık sunan hükümet tarafından teklif edilen kanun Komisyonun çalışmasını baltaladı.

BM Genel Kurulu Mart 2011'den beri Suriye'de işlenen insanlık ve savaş suçları için hesap verebilirlik sağlayacak bağımsız uluslararası bir mekanizma kurarak Aralık ayında umut ışığı yaktı. Yine Aralık ayında BM Güvenlik Konseyi nadir bir birlik gösterdi ve İsrail'in 1967'den beri işgal ettiği Filistin topraklarında yerleşim yeri kurmasının yasal bir geçerliliği olmadığını ve uluslararası hukukun alenen ihlal edildiğini ve bu durumun barışa ve güvenliğe engel olduğunu

yeniden tasdik etti. ABD veto hakkını kullanmak yerine çekimser kaldı ve Konsey'in diğer 14 üye ülkesi kararı destekledi. Bu gelişmelere rağmen, BM Güvenli Konseyi'nin beş daimi üyesinden dördünün - Fransa, Rusya, Birleşik Krallık ve ABD - Suriye, Irak, Yemen ve Libya'da savaş suçu işlemeye ve uluslararası hukuku vahim derecede ihlal etmeye devam eden güçleri aktif bir şekilde desteklerken ve kendilerini de bu ciddi ihlallere dahil ederken, adalet ve hesap verebilirlik açısından gelecek uluslararası düzeyde iç karartıcı olmaya devam etti.

ÖLÜM CEZASI

Bölgedeki tüm ülkeler ölüm cezasını muhafaza etmeye devam etti ancak bu cezanın verildiği suçlar ve uygulandığı açısından çok büyük farklılıklar vardı. Bahreyn ve Umman'da ve sadece sıradan suçlar için ölüm cezasını kaldırmış olan İsrail'de yeni ölüm cezaları verilmedi. Cezayir, Fas ve Tunus'ta mahkemeler ölüm cezaları vermeye devam etse de yetkililer uzun süredir devam eden insanları infaz etmekten kaçınma politikalarına devam etti. Buna karşın İran, Suudi Arabistan ve Irak hükümetleri dünyanın en önde gelen infazcıları arasında olmaya devam etti: mağdurları genelde ciddi ölçüde adil olmayan yargılamalardan sonra cezalandırdı. Bazıları - İran'da ise çoğunluğu - şiddet içermeyen uyuşturucu suçlarından mahkum olduktan sonra ölüme gönderildi, bazıları ise çocukken işledikleri suçlar yüzünden mahkum edildi. 2 Ocak'ta Suudi Arabistan yetkilileri 12 ayrı yerde 47 mahkumu infaz etti; 21 Ağustos'ta Irak yetkilileri tutukluların işkence iddialarını ele almayan üstünkörü bir yargılamadan sonra ölüm cezasına mahkum edilen 36 erkeği infaz etti. Adil olmayan askeri mahkemelerin ve diğer mahkemelerin 2013 yılından beri yüzlerce ölüm cezası verdiği Mısır'da da infazlar devam etti.

İNSANLIK İÇİN AYAĞA KALKMAK

2016 yılı insan davranışının en kötü biçimlerine tanık olurken en güzel insan davranışının öne çıktığı bir yıl da oldu. Sayısız kişi insan haklarını ve baskı mağdurlarını

savunmak için sıklıkla hayatlarını ve özgürlüklerini de tehlikeye atarak ayağa kalktı. Bunlar arasında sağlık çalışanları, avukatlar, yurttaş gazeteciler, medya çalışanları, kadın ve azınlık hakları kampanyacıları, sosyal aktivistler ve daha birçok kişi - burada sayılmayacak ya da listelenemeyecek kadar çok kişi - vardı. Korkunç ihlaller ve tehlikelere rağmen Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki insanlara daha iyi bir gelecek umudu veren, bu bireylerin cesareti ve kararlılığıdır.

ULUSLARARASI

AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2016/17

ÜLKE BİLGİLERİ

TÜRKİYE

Türkiye Cumhuriyeti

Cumhurbaşkanı: **Recep Tayyip Erdoğan**

Başbakan: **Binali Yıldırım (Mayıs ayında Ahmet Davutoğlu'nun yerini aldı)**

Darbe girişiminin ardından hükümet memurlar ve sivil toplum üzerinde çok büyük baskı oluşturdu. Fethullah Gülen hareketiyle bağlantılı olmakla suçlananlar bu baskının ana hedefiydi. 40.000'den fazla kişi altı aylık olağanüstü hal süresince yargılanmak üzere tutuklandı. Darbe girişimini takip eden günlerde gözaltında tutulanlara işkence yapıldığına dair kanıtlar vardı. Neredeyse 90.000 memur ihraç edildi, yüzlerce medya kuruluşu ve sivil toplum örgütü kapatıldı, gazeteciler, aktivistler ve milletvekilleri tutuklandı. Özellikle şehir nüfusunun 24 saatlik sokağa çıkma yasağı altında tutulduğu güneydoğu bölgesinde güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen insan hakkı ihlallerini, cezasızlık izledi. Yaklaşık yarım milyon kişi ülke içerisinde yerinden edildi. AB ve Türkiye, AB'ye düzensiz göçü engellemek üzere "göç anlaşması" üzerinde mutabık kaldı; bu yüzlerce mülteci ve sığınmacının geri gönderilmesine ve AB organlarının Türkiye'nin insan hakları siciline yönelik daha az eleştiri yönelmesine sebep oldu.

ARKA PLAN

Cumhurbaşkanı Erdoğan yıl boyunca gücünü sağlamlaştırdı. Cumhurbaşkanı'na yürütme yetkileri vermeyi amaçlayan anayasal değişiklikler Aralık ayında meclise sunuldu.

Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ve devlet güçleri arasındaki silahlı çatışmalar, özellikle doğu ve güneydoğu bölgelerinde devam etti. Hükümet 53 belediyenin seçilmiş belediye başkanlarının yerine kayyumlar atadı; bu belediye başkanlarından 49'u Demokratik Bölgeler Partisi'ne (DBP) mensuptu. Seçilmiş yerel yöneticilerle birlikte Halkların Demokratik Partisi (HDP) mensubu dokuz milletvekili Kasım ayında yargılanmak üzere tutuklandı.¹ Güneydoğu'ya gönderilen BM

birlikçi heyeti ve Uluslararası Af Örgütü'ne de dahil olmak üzere ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütleri bölgedeki insan hakları ihlallerini belgelemelerine engel olan yetkiilerce durduruldu.

Mart ayında AB ve Türkiye, Türkiye'den AB'ye düzensiz göçün engellenmesini amaçlayan bir "göç anlaşması" üzerinde mutabık kaldı. Bu durum AB'nin Türkiye'deki insan hakkı ihlallerini eleştirmemesine yol açtı.

15 Temmuz'da silahlı kuvvetler içerisindeki gruplar şiddet içeren bir darbe girişiminde bulundu. Bu girişim, kısmen tankları durdurmak için sokaklara çıkan vatandaşlar tarafından olmak üzere, hızla bastırıldı. Yetkililer, Meclisin bombalandığı ve diğer devlete ait ve sivil altyapıların saldırıya uğradığı şiddetli gecede ölü sayısının 34 darbe girişimcisi dahil 237 olduğunu ve 2.191 kişinin yaralandığını bildirdi.

Darbe girişiminin ardından, hükümet üç ay süreliğine olağanüstü hal ilan etti ve Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki bir dizi maddeyi askıya aldı. Olağanüstü hal Ekim ayında üç ay daha uzatıldı. Hükümet bu düşük standartları bile karşılamayan bir dizi kanun hükmünde kararnameyi yürürlüğe koydu. Aralarında öğretmenlerin, polis ve askeri personelin, doktorların, hakim ve savcılarının bulunduğu yaklaşık 90.000 memur terör örgütleriyle bağlantılı oldukları ya da ulusal güvenliğe tehdit oluşturdukları gerekçeleriyle meslekten ihraç edildi. İhraç edilenlerin çoğunluğunun, geçmişte hükümetin müttefiki olan ancak hükümet tarafından darbeyi planlamakla suçlanan Fethullah Gülen ile bağlantılı kişiler olduğu iddia edildi. Bu kararlara itiraz etmek için hukuki olarak net bir yol bulunmamaktaydı. En az 40.000 kişi, yetkililerin Fethullah Gülen Terör Örgütü (FETÖ) olarak adlandırdıkları Gülen hareketiyle ya da darbe ile bağlantılı olmakla suçlanarak yargılanmak üzere tutuklandı.

Ağustos ayında Türkiye, Suriye'nin kuzeyinde, silahlı bir grup olan İslam Devleti'ni (İD) ve PKK ile bağlantılı Kürt silahlı grubu olan Halk Savunma Birlikleri (YPG) 'ni

hedefleyen askeri bir müdahale başlattı. Meclis, Ekim ayında Türkiye'nin Irak ve Suriye'deki askeri müdahalelerine bir yıl daha devam etmesi için tezkereyi uzattı.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Yıl boyunca ifade özgürlüğü keskin biçimde kötüye gitti. Olağanüstü hal ilan edilmesinin ardından 118 gazeteci yargılanmak üzere tutuklandı ve 184 medya kuruluşu kanun hükmünde kararnamele keyfi ve kalıcı olarak kapatıldı, böylelikle muhalif medya ciddi şekilde kısıtlanmış oldu.² Özellikle Kürt meselesine dair muhalif görüşlerini ifade eden kişiler şiddet içeren tehditlere ve cezai kovuşturmalara maruz kaldı. İnternet sansürü arttı. Aralarında kadın hakları grupları, avukat dernekleri ve insani yardım örgütlerinin de bulunduğu en az 375 sivil toplum örgütü Kasım ayında bir kanun hükmünde kararname ile kapatıldı.

Mart ayında Ankara'daki bir mahkeme, henüz sonuçlanmamış terörle ilgili bir soruşturma kapsamında, Zaman medya grubuna kayyum atadı. Polis Zaman grubuna ait bürolara baskın yaptıktan sonra grubun gazetelerine ve televizyon kanallarına hükümet yanlısı yayın çizgisi empoze edildi. Temmuz ayında Zaman grubu medya kuruluşları Gülen ile bağlantılı diğer medya kuruluşları ile birlikte kalıcı olarak kapatıldı. Zaman grubunun hükümet tarafından devralınmasından sonra başlatılan yeni yayınlar da kapatıldı.

Mayıs ayında *Cumhuriyet* gazetesi genel yayın yönetmeni Can Dündar ve gazetenin Ankara temsilcisi Erdem Gül, Türkiye yetkililerinin Suriye'deki silahlı muhalif gruplara gizlice silah göndermeye teşebbüs ettiğini iddia eden yazılar yayımladıkları için "devlet sırlarını ifşa etmekten" suçlu bulundu ve Dündar beş yıl on ay, Gül ise beş yıl hapis cezasına mahkum edildi. Hükümet, tırların Türkmenlere insani yardım taşıdığını iddia etti. Temyizde olan dava yıl sonunda henüz karara bağlanmamıştı. Ekim ayında 10 gazeteci daha FETÖ ve PKK adına suç işlemekten yargılanmak üzere tutuklandı.

Ağustos ayında polis, sürmekte olan terör soruşturmaları sebebiyle mahkeme emrine

dayanarak kanunda öngörülmeleyen bir yaptırım ile önde gelen Kürt gazetesi *Özgür Gündem*'in ofislerini kapattı. İki yazı işleri müdürü ve iki gazeteci yargılanmak üzere tutuklandı ve terör suçlarından haklarında dava açıldı. Üçü Aralık ayında serbest bırakılırken yazı işleri müdürü İnan Kızılkaya tutuklu kaldı.³ Ekim ayında çıkan bir kanun hükmünde kararname kapsamında *Özgür Gündem*, diğer tüm büyük ulusal Kürt medya kuruluşları ile birlikte kalıcı olarak kapatıldı.

Ocak ayında Barış için Akademisyenler tarafından hazırlanan ve barış müzakerelerine geri dönülmesi ve Kürt siyasi hareketinin taleplerinin tanınması için çağrıda bulunan bildiriye imza atanlar şiddet içerikli tehditlere, idari soruşturmalara ve cezai kovuşturmalara maruz kaldı. Dört imzacı Nisan ayındaki duruşmaya kadar tutuklu kaldı; serbest bırakıldılar, ancak beraat etmediler.⁴ Yılsonunda 490 akademisyen idari soruşturma altındaydı ve 142'sinin işine son verilmişti. Darbe girişiminden bu yana 1.100'den fazla imzacı resmi olarak cezai soruşturma altındaydı.

Yetkililerin, internet siteleri ve sosyal medya hesapları da dahil olmak üzere içeriği engellemek ya da geri çekmek amacıyla çıkardığı, yargının incelemeyi onayladığı ve etkin şekilde temyiz etmenin mümkün olmadığı kararların yayımlanmasıyla birlikte internet sansürü arttı. Ekim ayında yetkililer güneydoğudaki internet hizmetlerini kesti ve çeşitli sosyal medya hizmetlerini kısıtlamaya çalıştı.

TOPLANMA ÖZGÜRLÜĞÜ

Yetkililer İstanbul'da, arka arkaya dördüncü kez olmak üzere 1 Mayıs yürüyüşünü ve arka arkaya ikinci kez olmak üzere Onur Yürüyüşü'nü düzmece sebeplerle yasakladı. Polis, barışçıl bir şekilde bu yürüyüşleri gerçekleştirmeye çalışan insanlara karşı aşırı güç kullandı. Temmuz ayından sonra yetkililer, Türkiye'deki tüm şehirlerde gösterileri engelleyecek genel yasaklar koymak için olağanüstü hal kanunlarından yararlandılar. Ve yine polis, yasaklara aldırımsızın barışçıl toplanma özgürlüğü

hakkını kullanmak isteyen kişilere karşı aşırı güç kullandı.

İŞKENCE VE DİĞER KÖTÜ MUAMELELER

Güneydoğu'da sokağa çıkma yasağının olduğu bölgelerde ve daha da belirgin şekilde Ankara ve İstanbul'da darbe girişiminin hemen ardından polis gözetiminde rapor edilen işkence ve kötü muamelede artış yaşandı. Hak ihlallerine yönelik soruşturmalar sonuçsuz kaldı.

Olağanüstü hal altında tutukluların korunmasını sağlayan uygulamalar kaldırıldı ve işkence ve kötü muameleyi kolaylaştıran yasaklanmış uygulamaların önü açıldı. Azami gözaltı süresi dört günden otuz güne çıkarıldı, gözaltında tutulan kişilerin beş gün boyunca avukatlarıyla görüşmelerinin engellenmesine ve tutuklu müvekkil ve avukatlar arasındaki görüşmelerin kayıt altına alınmasına ve bu kayıtların savcılara iletilmesine olanak sağlandı. Tutukluların avukatlarına erişimleri ve devletin görevlendirdiği avukatlar yerine kendi seçtikleri avukatlara danışma hakları daha da kısıtlandı. Sağlık kontrolleri polis memurlarının gözetiminde yapıldı ve raporların tutukluların avukatlarına verilmesi keyfi şekilde engellendi.

Nisan ayında İnsan Hakları Kurumu'nun feshedilmesinden sonra ve yerine gelen organın işlevsiz olmasıyla gözaltı yerlerini bağımsız şekilde izleyen hiçbir ulusal mekanizma kalmadı. Avrupa Konseyi İşkencenin Önlenmesi Komitesi Ağustos'ta gözaltı merkezlerini ziyaret etti ve Kasım'da Türkiye yetkililerine raporunu gönderdi. Ancak hükümet bu raporu yılsonunda hala yayınlamamıştı. BM İşkence Özel Raportörü'nün ziyareti Türkiye yetkililerinin talebi üzerine ertelendi. Raportör Kasım ayında Türkiye'ye geldi.

Yetkililer "işkenceye sıfır tolerans" politikasını uyguladıklarını ısrarla belirttiler, ancak zaman zaman hükümet sözcüleri, darbe girişiminde bulunanların hak ihlallerini hak ettiklerini ve iddiaların soruşturulmayacağını söyleyerek kısa ve öz bir şekilde kendilerine karşı raporları reddettiler. Yetkililer, sivil toplum örgütlerinin işkence ve kötü muameleye ilişkin ortak

bildirisinin ardından Uluslararası Af Örgütü'nü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü'nü "FETO Terör Örgütü'nün" aracı olmakla suçladı.⁵ Polis şiddeti ve işkence konusunda çalışan üç hukukçu derneği kanun hükmünde kararname ile Kasım ayında kapatıldı.

Avukatlar, Mayıs ayında PKK ile bağlantılı kişilerle devlet güçleri arasındaki çatışmalardan sonra Nusaybin'de gözaltına alınan 42 kişinin gözaltındayken dövüldüğünü ve kötü muameleye maruz bırakıldığını belirtti. Avukatlar, aralarında yetişkinlerle birlikte çocukların da olduğu grubun polis sorgusu sırasında kafalarının örtülüp dövüldüğünü ve yaraları için gerekli tıbbi bakıma erişemediklerini ifade etti.

Darbe girişiminin hemen ardından, darbe girişiminde yer almakla suçlanan şüphelilere yönelik yaygın işkence ve diğer kötü muameleler rapor edildi. Temmuz ayında binlerce kişinin resmi ve gayri resmi şekilde polis tarafından gözaltında tutulurken ciddi derecede dayak, cinsel saldırı, tecavüz tehdidi ve tecavüze maruz kaldıkları rapor edildi. Görüldüğü kadarıyla en kötü fiziksel şiddetin hedefi askeri personeldi ancak gözaltında tutulananların stres pozisyonlarında ve elleri ters kelepçeli şekilde tutulması ve yeterli yiyecek ve sudan mahrum edilmesi ya da tuvalete gitmelerine izin verilmemesinin daha geniş çapta yaşandığı rapor edildi. Avukatlar ve gözaltında tutulananların akrabaları, genellikle kişiler adliyeye getirilene kadar yakınları konusunda bilgilendirilmediler.

AŞIRI GÜÇ KULLANIMI

Güvenlik güçleri, Haziran ayına kadar güneydoğu bölgesinde, şehirlerde hendek kazan ve barikat kuran PKK ile bağlantılı silahlı kişilere karşı güvenlik operasyonları yürüttü. Yetkililerin, kişilerin evlerinden ayrılmasının tamamen yasaklanması anlamına gelen süresiz 24 saatlik sokağa çıkma yasaklarını kullanmaları ve bununla birlikte yaşam alanlarında tanklar dahil olmak üzere ağır silahların varlığı, ciddi güvenlik endişesi karşısında orantısız ve insan hakkı ihlallerine yol açan bir tepkiydi ve toplu

cezalandırma olarak nitelendirilebilecek biçimdeydi.⁶ Kanıtlar güvenlik güçlerinin, silahlı kişileri öldürmek için ateş etme politikası yürüttüğü izlenimini uyandırmakta ve bu durumun bölgede yaşayan silahsız kişilerin ölümüne ve yaralanmalarına yol açabildiğini, geniş çapta zorla yerinden edilmelere sebep olduğunu ortaya koymaktadır.

Ocak ayında IMC TV gazetecisi Refik Tekin sokağa çıkma yasağı altındaki Cizre'de yaralıları tıbbi tedavi almaları için taşıırken vuruldu. Kamerasına yansıyan görüntülere göre zırhlı bir polis aracından vurulduktan sonra çekime devam etti. Daha sonra gözaltına alındı ve terörle mücadele kanunları çerçevesinde hakkında soruşturma açıldı.

CEZASIZLIK

Güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen ihlallerin adalet önüne çıkarılmasına engel kemikleşmiş cezasızlık kültürü devam etti. Yetkili makamlar, güneydoğuda yaygın insan hakları ihlalleri iddialarını, ölümler de dahil, davaları işleme koymak için, ya hiçbir adım atılmadığı ya da sadece birkaç temel adım atıldığı ve bazı durumlarda tanıkların tehditlere maruz kaldığı vakaları soruşturmadı. Haziran ayındaki mevzuat değişiklikleri, güvenlik operasyonları sırasında askerî personele yönelik soruşturmanın hükümetin iznine tabi tutulması ve soruşturma sonucundaki davaların askerî mahkemelerde yapılmasını zorunlu kıldı. Bu durum özellikle yetkililerin gerçekleştirdiği iddia edilen insan hakları ihlallerinin kovuşturulması konusundaki zayıflığı ortaya koydu.

Darbe girişiminden sonra gözaltı sırasında gerçekleşen işkence ve kötü muamele iddialarını reddeden hükümet beyanları endişe vericiydi.

Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin (İstanbul Sözleşmesi) onaylanmasına rağmen, yetkililer kadınlara yönelik yaygın ev içi şiddeti durdurma konusunda neredeyse hiç ilerleme kaydetmedi ve cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği sebebiyle öldürüldüğü anlaşılan

kişilerin davalarında nefret saikini soruşturacak prosedürleri kabul etmedi.

Şubat ayında Cizre'deki sokağa çıkma yasağı sırasında üç bodrum katında çatışmalardan korunurken saklanan yaklaşık 130 kişinin ölümüne dair soruşturmalarda da herhangi bir ilerleme kaydedilmedi. Yetkililer ambulanslara erişimin PKK tarafından engellendiğini iddia ederken, yerel kaynaklar bodrum katındaki kişilerin yaralandığı ve acil tıbbi bakıma ihtiyaçları olduğunu, ve yaralarından ötürü öldüklerini ya da güvenlik güçleri binalara baskın yaparken öldürüldüklerini bildirdi.

Ağrı valisi Diyardin'de 16 ve 19 yaşlarındaki iki gencin ölümüne ilişkin polis memurlarına yönelik soruşturma yapılmasına izin vermedi. Yetkililer polislerin gençleri meşru müdafaa için vurduklarını iddia etti, ancak balistik rapor olay yerinde bulunan silahın ateşlenmediğini ve her iki gencin de parmak izinin silah üzerinde bulunmadığını gösterdi.

Yetkililer Diyarbakır Baro Başkanı ve önde gelen insan hakları savunucularından Tahir Elçi'nin Kasım 2015'te öldürülmesine ilişkin soruşturmada ilerleme sağlamakta başarısız oldu. Olay yeri incelemesindeki eksiklikler ve kapalı devre kamera sistemindeki kayıp görüntüler soruşturma için engel teşkil etti.

Aradan geçen üç yıldan uzun sürede, Gezi Parkı eylemlerinde polis tarafından güç kullanımına ilişkin soruşturmalar sonuç getirmedi. ve sadece birkaç yetersiz kovuşturma ile neticelendi. Mahkeme Ankara'daki göstericilerden Ethem Sarısülük'ün vurularak öldürülmesi sebebiyle yeniden yargılanan polis memuruna 10.100 Türk Lirası para cezası verdi. Mahkeme Dilan Dursun'a verilen tazminatı %75 oranında düşürdü. Dursun, Ethem Sarısülük'ün cenazesinin olduğu gün Ankara'daki eylemler sırasında polis tarafından atılan gaz yarırtıcı bomba ile başından vurulunca kalıcı şekilde sakatlanmıştı. Mahkeme, eylemin "yasadışı" olduğunu göz önünde bulundurarak Dilan Dursun'un kusurlu olduğuna hükmetti.

SİLAHLI GRUPLAR TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN İHLALLER

Yaşam hakkını ve insaniyet ilkesini yok sayarak, ayırım gözetmeyen ve doğrudan sivilileri hedef alan saldırılarda ciddi bir artış oldu. İD, PKK, PKK ile bağlantılı Kürdistan Özgürlük Şahinleri (TAK) ve Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi bu saldırıları düzenlemekle suçlandı ya da bu saldırıları üstlendi.

MÜLTECİLER VE SİĞINMACILAR

Türkiye, ülkede ikamet eden kayda değer bir Afgan ve Iraklı nüfusunun yanı sıra geçici koruma statüsü verilen 2,75 milyon kayıtlı Suriyeli ile birlikte tahminen 3 milyon mülteci ve sığınmacıyla dünyada en fazla mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke oldu. Mart ayında AB Türkiye ile, AB'ye düzensiz göçü engellemeyi amaçlayan bir göç anlaşması yaptı. Bu anlaşma Türkiye'deki mülteci korumasının birçok eksikliği göz ardı ederek göçmenlerin ve sığınmacıların Türkiye'ye geri gönderilmelerini öngörüyordu.⁷ Türkiye'nin Suriye ile sınırı etkin şekilde kapalı kaldı. Bazı iyileştirmelere rağmen Suriyeli mülteci çocukların çoğu eğitime erişemedi ve Suriyeli yetişkin mültecilerin büyük kısmının yasal istihdama erişimi olmadı. Birçok mülteci aile yeterli geçim kaynağı olmadan mahrumiyet içinde yaşadı.

Yılın ilk aylarında Türkiye güvenlik güçleri Suriyelileri kitleler halinde zorla geri gönderdi. Bununla birlikte Suriye'ye hukuksuz şekilde geri itme vakaları ve korumaya ihtiyacı olan kişilerin Türkiye güvenlik güçleri tarafından ölümlerle sonuçlanan ya da ölümcül olmayan şekilde vuruldukları vakalar yaşandı.

ÜLKE İÇİNDE YERİNDEN EDİLEN KİŞİLER

Yüz binlerce kişi güneydoğuda sokağa çıkma yasağı altında olan bölgelerde yerinden edildi. Sadece birkaç saat öncesinde yapılan ihtarlarla sokağa çıkma yasalarının uygulanması insanları eşyalarını almadan ya da çok az eşya alarak ayrılmaya zorladı. Birçok durumda, yerinden edilen kişiler

yeterli düzeyde barınma ve eğitim gibi sosyal ve ekonomik haklarına erişemedi. Bu kişilere mülkiyetlerinin ve geçim kaynaklarının kaybı için yetersiz tazminatlar sunuldu. Geri dönüş hakları büyük oranda yıkım ve orada daha önce yaşayan kişileri dışarıda bırakabilecek kentsel dönüşüm projeleri ile ciddi şekilde tehlikeye girdi.⁸

1. Türkiye: Muhalif seslere yönelik artan saldırıların ortasında HDP milletvekilleri gözaltına alındı (Açıklama, 4 Kasım)
2. Türkiye: Türkiye'de basına ağır baskı (EUR 44/5112/2016)
3. Türkiye: Özgür Gündem nöbetçi genel yayın yönetmenlerini serbest bırakın (EUR 44/4303/2016)
4. Türkiye: Başvuru Bildirisi İmzalandıkları İçin Hedef Alınan Akademisyenler Tahliye Edildi (EUR 44/3902/2016)
5. Ortak Açıklama: Türkiye - İnsan haklarını ihlal eden OHAL KHK hükümleri kaldırılmalıdır (EUR 44/5012/2016)
6. Türkiye: Türkiye'nin güneydoğusundaki güvenlik operasyonları, 90'lı yıllarda görülen yaygın insan hakları ihlallerine geri dönüş riski taşıyor (EUR 44/4366/2016)
7. Güvenli Olmayan Sığınak: Türkiye'de sığınmacılar ve mülteciler etkili korumaya erişemiyor (EUR 44/3825/2016)
8. Türkiye: Yerinden edilen ve mülksüzleştirilenler - Sur sakinlerinin evlerine dönme hakkı (EUR 44/5213/2016)

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ

RAPORU 2016/17

DÜNYADA İNSAN HAKLARININ DURUMU

Uluslararası Af Örgütü Raporu 2016/17, 2016 yılında 159 ülke ve bölgede insan haklarının durumunu belgeliyor.

Hükümetler ve silahlı gruplar insan haklarını birçok farklı şekilde ihlal ederken, 2016 yılı milyonlarca kişi için bitmez tükenmez bir acı ve korku yılıydı. Dünyanın birçok bölgesinde çok sayıda kişi çatışma ve baskıdan kaçmaya devam etti. Yaygın birçok başka sorunun yanı sıra, bu rapor sürmekte olan işkence ve kötü muameleyi, cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarını korumadaki başarısızlığı, hükümetlerin gözetleme sistemlerini ve geçmiş suçlara yönelik cezazırlık kültürünü belgeliyor.

Bu rapor, insan haklarına saygı duyulmasını talep etmek için dünya genelinde ayağa kalkanların ve hakları ihlal edilenlerle dayanışma gösterenlerin kararlılığına tanıklık ediyor. Uluslararası Af Örgütü'nün ilgilendiği konuları ve eylem çağrılarını ortaya koyuyor. İnsan hakları hareketinin nasıl daha da güçlü bir şekilde büyüdüğünü ve milyonlarca kişide canlandırdığı umudun değişim için nasıl etkili bir güç olmaya devam ettiğini gösteriyor. Bu rapor politika belirleyiciler, aktivistler ve insan haklarıyla ilgilenen herkes için önemli bir kaynak teşkil ediyor.

amnesty.org

AMNESTY
INTERNATIONAL

